

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2020

Lucie Kopicová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Faktory ovlivňující čtenářství žáků SŠ

Bakalářská práce

Autor: Lucie Kopicová

Studijní program: B1407 Chemie

Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání

Chemie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Jindra Vondroušová, Ph.D.

Oponent práce: doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Lucie Kopicová
Studium: S17CH087BP
Studijní program: B1407 Chemie
Studijní obor: Chemie se zaměřením na vzdělávání, Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: Faktory ovlivňující čtenářství žáků SŠ
Název bakalářské práce AJ: Factors influencing reading of secondary school pupils

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá faktory, které ovlivňují čtenářství žáků středních škol. Analyzovány jsou rodina, škola, televize, mobilní technologie a internet, a dále to, které faktory působí na žáky nejvíce. Práce se věnuje tomu, jak zkoumaní žáci čtou, které knihy si k četbě vybírají a které knihy je nejvíce baví. Srovnává čtenářství žáků gymnázií a středních odborných škol. Výzkum je prováděn formou dotazníku. Cílem je zachytit kvantitu čtenářství na středních školách a porovnat odlišnosti, ke kterým je třeba v budoucí praxi učitelství českého jazyka a literatury přihlídnout.

CHALOUPKA, Otakar. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. 1. vydání. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1995. ISBN 80-85865-40-8.

ČURÍN, Michal, BUBENÍČKOVÁ, Petra a kolektiv. *Čtenářství v souvislostech*. 1. vydání. Ústí nad Orlicí: OPTIS Ústí nad Orlicí, 2013. ISBN 978-80-7405-327-6.

ZACHOVÁ, Alena. *Čtenářství a čtenářská gramotnost*. 1. vydání. Vlkov: Helena Rezková, 2013. ISBN 978-80-904449-7-3.

TOMAN, Jaroslav. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 1999. ISBN 80-7204-111-8.

Kolektiv autorů. *Čtením ke vzdělání*. 1. vydání. Praha: Svoboda Servis, spol. s.r.o., 2004. ISBN 80-86320-36-7.

CHALOUPKA, Otakar. *Takoví jsme my? čeští čtenáři*. Praha: ADONAI, s.r.o., 2002. ISBN 80-86500-53-5.

Anotace:

Bakalářská práce se zabývá faktory, které ovlivňují čtenářství žáků středních škol. Analyzovány jsou rodina, škola, televize, mobilní technologie a internet, a dále to, které faktory působí na žáky nejvíce. Práce se věnuje tomu, jak zkoumaní žáci čtou, které knihy si k četbě vybírají a které knihy je nejvíce baví. Srovnává čtenářství žáků gymnázií a středních odborných škol. Výzkum je prováděn formou dotazníku. Cílem je zachytit kvantitu čtenářství na středních školách a porovnat odlišnosti, ke kterým je třeba v budoucí praxi učitelství českého jazyka a literatury přihlídnout.

Garantující pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jindra Vondroušová, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 11.12.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 28. 4. 2020

.....

Lucie Kopicová

Anotace

KOPICOVÁ, Lucie. Faktory ovlivňující čtenářství žáků SŠ. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 95 s. s přílohami. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá faktory, které ovlivňují čtenářství žáků středních škol. Analyzovány jsou rodina, škola, televize, mobilní technologie a internet, a dále to, které faktory působí na žáky nejvíce. Práce se věnuje tomu, jak zkoumaní žáci čtou, které knihy si k četbě vybírají a které knihy je nejvíce baví. Srovnává čtenářství žáků gymnázií a středních odborných škol. Výzkum je prováděn formou dotazníku. Cílem je zachytit kvantitu čtenářství na středních školách a porovnat odlišnosti, ke kterým je třeba v budoucí praxi učitelství českého jazyka a literatury přihlídnout.

Klíčová slova: čtenářství, kvantita čtenářství, střední škola, český jazyk a literatura.

Annotation

KOPICOVÁ, Lucie. Factors influencing reading of secondary school pupils. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 95 pp. with attachments. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor degree thesis deals with factors which influence reading of secondary school pupils. There are analyzed factors such as family, school, television, mobile technology and Internet and furthermore which of these affects pupils the most. The thesis pursues how much surveyed pupils read and which books they chose to read and which books they like the most. It compares reading of pupils at the grammar schools and secondary technical schools. The research is done by questionnaire. The pursuit of this thesis is to capture quantity of reading on secondary schools and also to compare differences which you should look on while teaching Czech language and literature.

Keywords: reading, quantity of reading, secondary school, Czech language and literature.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce, PhDr. Jindře Vondroušové, Ph.D., za odborné vedení a podnětné rady. Dále děkuji také PhDr. Zdence Hánové a PhDr. Milanu Hánovi za pomoc při sběru dat k výzkumu. Poděkování patří i mé rodině za podporu při studiu a tvorbě této práce, zejména pak mé mamince PaedDr. Haně Kopicové děkuji také za pomoc při sběru dat k výzkumu.

Obsah

Úvod	11
I TEORETICKÁ ČÁST.....	13
1 Čtenář, čtenářství a souvislost s čtenářskou gramotností.....	13
1.1 Definice pojmu čtenářství.....	13
1.2 Vývoj čtenářství od dětství do adolescence.....	15
1.3 Čtenářství a čtenářská gramotnost	17
2 Adolescence	20
2.1 Definice pojmu adolescence a její jednotlivá stádia	20
2.2 Adolescence a čtenářství.....	21
3 Výuka českého jazyka a literatury na vybraných typech středních škol.....	25
3.1 Gymnázium.....	25
3.2 Střední odborná škola	28
4 Faktory ovlivňující čtenářství.....	30
4.1 Rodina.....	30
4.2 Škola a školní prostředí.....	32
4.3 Média a televize	34
4.4 Informační technologie a internet	37
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	40
5 Výzkum čtenářství na středních školách.....	40
5.1 Cíl výzkumu.....	40
5.2 Výzkumný problém a předpoklady.....	40
5.3 Metodologie	42

5.4	Výzkumný vzorek.....	42
5.5	Výsledky a jejich interpretace.....	45
5.5.1	Úvodní část výzkumu.....	45
5.5.2	Rodina jako faktor ovlivňující čtenářství.....	49
5.5.3	Škola a školní prostředí jako faktor ovlivňující čtenářství.....	55
5.5.4	Média, televize, informační technologie a internet jako faktor ovlivňující čtenářství.....	61
5.6	Shrnutí.....	68
5.7	Diskuze	70
	Závěr.....	71
	Seznam použité literatury	73
	Přílohy	76

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Počty respondentů dle jejich pohlaví	44
Tabulka 2 - Počty respondentů v jednotlivých třídách dle pohlaví (gymnázium).....	44
Tabulka 3 - Počty respondentů v jednotlivých třídách dle pohlaví (SPŠ).....	44
Tabulka 4 - Počty žáků a četnost jejich četby beletrie dle jednotlivých škol.....	46
Tabulka 5 - Čtenáři versus nečtenáři	46
Tabulka 6 - Počet knih, které dotazovaní přečetli za poslední rok (průměrně).....	47
Tabulka 7 - Četnost předčítání rodičů respondentům, když ještě neuměli číst.....	50
Tabulka 8 - Aktuální zájem rodičů o čtení	50
Tabulka 9 - Počty žáků mající doma vlastní knihovnu	53
Tabulka 10 - Počty žáků, jejichž rodiče mají doma vlastní knihovnu.....	53
Tabulka 11 - Četnost půjčování knih z knihovny (žáci).....	53
Tabulka 12 - Četnost půjčování knih z knihovny (rodiče)	54
Tabulka 13 - Četnost půjčování knih z knihovny (sourozenci).....	54
Tabulka 14 - Četnost četby a knih jako témat hovoru.....	55
Tabulka 15 - Hodnocení žáků v pololetí školního roku 2019/2020 (předmět český jazyk a literatura).....	56
Tabulka 16 - Četnost četby ukázek z literárních děl v hodinách českého jazyka a literatury	58
Tabulka 17 - Poskytování informací o titulech současné literatury	58
Tabulka 18 - Čtení knih k maturitě.....	59
Tabulka 19 - Zpracovávání čtenářského deníku.....	59
Tabulka 20 - Setkání s filmovým či seriálovým zpracováním literárního díla	61

Tabulka 21 - Četba knihy na základě zhlédnutí filmu.....	62
Tabulka 22 - Zhlédnutí filmu na základě četby knihy.....	62
Tabulka 23 - Inspirace internetem k četbě knihy	64
Tabulka 24 - Využití internetu k hledání informací o knihách (kvůli škole)	65

Seznam grafů

Graf 1 - Počty respondentů dle velikosti obce, ze které pocházejí.....	45
Graf 2 - Četnost čtení rodičů	51
Graf 3 - Četnost čtení prarodičů	51
Graf 4 - Četnost čtení sourozenců	52
Graf 5 - Pozitivní a negativní motivace učitelem	57
Graf 6 - Preference tištěné nebo elektronické verze knihy.....	63
Graf 7 - Pozitivní vliv faktorů dle žáků.....	66
Graf 8 - Negativní vliv faktorů dle žáků.....	67

Úvod

V roce 2017 proběhl celostátní průzkum České děti a mládež jako čtenáři v roce 2017¹, který zaštiťovala Národní knihovna České republiky a který se zabýval četbou knih spojenou se způsoby trávení volného času a tím, jak působí rodina a škola na vztah dětí k četbě a knihám. Jedná se o prozatím nejnovější průzkum, který navazoval na předchozí, organizovaný již v roce 2013. Kromě dětí v nejmladším školním věku (tedy v šesti letech, kdy začínají chodit do školy) byli do průzkumu zapojeny i tzv. adolescenti, tedy osoby ve věku od patnácti do devatenácti let, což je cílová skupina, na kterou je zaměřena má bakalářská práce.

Tento průzkum ukazuje, že mezi lety 2013–2017 zejména u adolescentů došlo k poměrně výraznému poklesu zájmu o četbu a knihy, zatímco třeba u dětí právě nastupujících do školy tento zájem vzrostl. Nejčastěji uváděnými důvody adolescentů, proč nečtou, bylo, že je čtení nudné a že existují jiné zábavnější činnosti. Nicméně k nejfrekventovanějším volnočasovým aktivitám patřilo u této skupiny používání sociálních sítí a internetu a poslech hudby, ačkoliv více než polovina dotazovaných má v hodinách českého jazyka a literatury povinnou četbu a jsou tedy určitým způsobem ke čtení vedeni alespoň ve škole.

Nejenom různé průzkumy dokazují, že momentální vztah adolescentů k četbě není příliš pozitivní. I například při takové obyčejné cestě vlakem si můžeme povšimnout, že většina cestujících (a to nejenom dětí a dospívajících) používá mobilní telefon nebo poslouchá hudbu, ale knihu vidíme už u málokoho. Může to být způsobeno různými příčinami, proč všeobecně lidé čtou dnes méně. Svůj vliv ale každopádně mají faktory, mezi které patří rodina, škola, televize, mobilní technologie a internet.

V teoretické části své práce nejprve vymezuji čtenářství jako základní termín, který budu ve své práci využívat. Uvádím také, jak vypadá vývoj čtenářství a jaké jsou rozdíly mezi čtenářstvím a čtenářskou gramotností, což jsou pojmy, které bývají často zaměňovány. Ve druhé kapitole popisují, jakým způsobem probíhá výuka českého jazyka

---

¹ FRIENDLAENDEROVÁ, Hana; RICHTER, Vít. České děti a mládež jako čtenáři v roce 2017. Základní údaje o průzkumu. In: *Čtenářství – IPK – informace pro knihovny*. [online]. 16. 7. 2019 [cit. 31. 10. 2019]. Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/ctenarstvi-1/12_Cten.htm#pruzkumy

a literatury na vybraných typech středních škol a ve třetí kapitole je charakterizována cílová skupina (adolescenti). Popsány jsou jednak charakteristické rysy celého období adolescence, tak i charakteristické rysy ve spojení se čtenářstvím. Výše již vyjmenované faktory jsou v práci rozebírány podrobněji ve čtvrté kapitole teoretické části. Mimo jiné s nimi pracuji i pomocí výzkumu v rámci praktické části, který je prováděn na dvou konkrétních středních školách.

Cílem práce je zjistit kvantitu čtenářství, která je posuzována na základě počtu přečtených knih a celkového zájmu žáka o čtení, jednotlivé žánry a knižní tituly, které si k četbě žáci vybírají, ať už se jedná o povinnou četbu nebo četbu z vlastního zájmu, a rozlišit odlišnosti mezi žáky v jednotlivých ročnících a na jednotlivých školách. Pro budoucí učitele českého jazyka a literatury je přínosné seznámit se s aktuální situací na vybraných školách různého zaměření a v konkrétní skupině adolescentních žáků zjistit, jaké faktory čtenářství těchto žáků ovlivňují. Z těchto nabytých zkušeností je poté možno v budoucnu čerpat při výuce českého jazyka a literatury, ať už jde o doporučení knih žákům, výběr povinné četby, přípravu k maturitní zkoušce, nebo také jen o prostou motivaci, jak ukázat žáku, který nečte, že je čtení nejenom velmi důležité a přínosné, ale také zábavné, a jak podporovat žáka, který čte, aby si svůj zájem udržel. Jde tedy o určitý individuální přístup, který by měl být praktikován na základě zjištění, které faktory momentálně na žáky působí nejvíce. Podle toho se dá poté přizpůsobit samotná výuka a její realizace.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Čtenář, čtenářství a souvislost s čtenářskou gramotností

Problematika čtenářství, respektive nečtenářství, je stále aktuální a stále diskutovaná. Jedná se o záležitost hlavně druhé poloviny 20. století, kdy došlo k vývoji hospodářství a rychlejšímu přenosu informací.² Od té doby uplynul již nějaký čas, proto je nutné na současného čtenáře nahlížet jako na lidskou individualitu, jako na člověka, který má určitý vývoj. Tento vývoj je determinován podmínkami, ve kterých daný člověk vyrůstá a žije. Svůj podíl na působení na čtenáře nesou také neustále se rozvíjející moderní technologie, což je zásadní rozdíl oproti minulému století.

V této části se budu věnovat především osvětlení samotného pojmu čtenářství včetně historického srovnání a rozdílu mezi čtenářstvím a čtenářskou gramotností.

1.1 Definice pojmu čtenářství

Pojem čtenářství je definován jako „*aktivní pozitivní vztah jedince k literatuře*.“³ Nevidím za ním ale jen a pouze vztah, ale i určitý postoj, který jedinec k literatuře zaujímá. Budování tohoto vztahu a postoje je dlouhodobý a celoživotní proces, protože literatura na jedince působí od útlého věku až do stáří. Ačkoliv je nejdůležitější etapou právě zmíněný útlý věk, dá se s vývojem čtenářství jako vztahu a postoje pracovat i později, především díky školnímu prostředí.

Hovořit se o něm dá také jako o jedné z charakteristik člověka. Nedělá z člověka něco lepšího, protože existují i dobří lidé, v jejichž zájmu nejsou knihy a čtení. Může ale člověku obohacovat jeho život, pokud čte a pokud si umí zvolit z knih nějakou, která se mu zamlouvá.⁴ V každém případě se jedná o proces ovlivněný různými faktory

---

² WILDOVÁ, Radka. Rozvoj čtenářství na počátku školní docházky. In: Kolektiv autorů. *Čtením ke vzdělání*. 1. vydání. Praha: Svoboda Servis, spol. s.r.o., 2004, s. 38. ISBN 80-86320-36-7.

³ Tamtéž.

⁴ CHALOUPEK, Otakar. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. 1. vydání. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1995, s. 103. ISBN 80-85865-40-8.

a naším věkem, protože to, které knihy si k četbě vybíráme, se v různých etapách našeho života liší.

V historii probíhaly různé výzkumy, např. v časopise publikovaný výzkum Augustina Prachaře *O četbě na národních školách*. Tento článek byl zveřejněn v roce 1935 a mapoval četbu tehdejších dětí na dvou měšťanských školách v Brně. Děti mezi jedenácti a patnácti lety uváděly jako nejčtenější tituly *Babičku* od Boženy Němcové, *Broučky Jana Karafiáta* či *Kytici Karla Jaromíra Erbena*.⁵ Troufám si říci, že tyto tituly by dnešní děti mezi jedenácti a patnácti lety nevedly, což může být způsobeno celkovou proměnou školství a výuky literatury, ale také uplynulou dobou, která přinesla nové tituly do dětské literatury, se kterými se dnes děti mohou seznámit i prostřednictvím televize, mobilních telefonů nebo internetu.

Po druhé světové válce se situace proměňuje a tyto knihy se v rámci odpovědí neobjevují. Nahrazují je jiné, což zkoumal Otakar Chaloupka v roce 1971, který výsledky popsal v publikaci *Horizonty čtenářství*. Děti ve stejném věku jako u již zmíněného staršího výzkumu Augustina Prachaře zde uváděly *Hochy od bobří řeky* od Jaroslava Foglara, *Dobrodružství Toma Sawyera* od Marka Twaina nebo *Vinnetoua* od Karla Maye.⁶ To jsou úplně odlišné tituly oproti výzkumu z roku 1935. Příčinou této změny je dle mého názoru historie, která v rozdílu zhruba čtyřiceti let přinesla jednak nové knihy a jednak nové faktory, kterými byly děti ovlivněny.

„Historický exkurz jasně ukázal, že vztah ke čtení a čtenářství je jevem společenským, dobově podmíněným, který nelze vnímat pouze v rovně synchronní. Jak bylo již výše uvedeno, predispozice (společenské a kulturní podmínky související s dostupností, informovaností, propagací knihy, místem knihy v hodnotovém žebříčku jednotlivců i celé společnosti, kvalita školního vzdělání apod.) jsou v každé době odlišné a výrazně ovlivňují čtenářskou kulturu.“⁷

---

⁵ ZACHOVÁ, Alena. *Čtenářství a čtenářská gramotnost*. 1. vydání. Vlkov: Helena Rezková, 2013, s. 15-17. ISBN 978-80-904449-7-3.

⁶ Tamtéž, s. 25-27.

⁷ Tamtéž, s. 29.

1.2 Vývoj čtenářství od dětství do adolescence

K prvnímu setkání se čtenářstvím dochází ještě mnohem dříve, než se člověk naučí číst, a to zejména působením zrakových a sluchových podnětů.⁸ Důležitý mezník tvoří ale vstup do školy, což je proces, který přináší proměnu. „*Celá tato proměna je možná jen díky nesmírné vnitřní vybavenosti malého dítěte, která nemůže být promeškána a promrhána.*“⁹ Na této proměně má svůj podíl samozřejmě rodina, která je do té doby pro dítě jediným možným prostředkem, jak se setkat s okolním světem. Mohu tedy vyslovit určitý předpoklad, který se budu snažit potvrdit nebo vyvrátit mimo jiné i v rámci svého výzkumu – zda dotazovaného, kterému byly i v předškolním věku předkládány knihy rodiči (což může být jeden z důležitých faktorů, který čtenáře podmíní k oblibě čtení ještě předtím, než vůbec umí číst), tato skutečnost nějak ovlivnila v budoucím přístupu ke čtenářství.

Svůj vliv má samozřejmě nejenom rodina, ale také škola. To, že se dítě naučí číst, přináší hlavní přechod k tomu, co nabízí dítěti svět okolo něj. Zejména v počátku života je tedy vliv rodičů a učitelů velmi důležitý a podstatný, protože může daného jedince ovlivnit po zbytek života.¹⁰ Především těmito faktory se budu ve své práci zabývat dále v kapitole *Faktory ovlivňující čtenářství*.

Po vstupu do školy se stěžejní knihou pro čtenáře v první a druhé třídě základní školy stává čítanka¹¹, což je „*druh učebnice obsahující vybrané ukázky z uměleckých nebo odborných textů*“, který „*na elementárním stupni školy slouží k nácviku čtení, na vyšších stupních se používá pro účely literární výchovy.*“¹² Především pro žáky, kteří nejsou ve čtení doma dostatečně podporováni, se čítanka může stát prostředkem, s jehož pomocí se žák seznamuje jak s prozaickými texty, tak s poezií. To může velmi

---

⁸ HOMOLOVÁ, Kateřina. *Dětský a dospívající čtenář*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2013, s. 22. ISBN 978-80-7248-952-7.

⁹ CHALOUPKA, Otakar. *Škola a počátky dětského čtenářství*. 1. vydání. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1995, s. 6-7. ISBN 80-85865-41-6.

¹⁰ Tamtéž, s. 5-7.

¹¹ Tamtéž, s. 33-34.

¹² MAREŠ, Jiří; PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 7. vydání. Praha: Portál, 2013, s. 41. ISBN 978-80-262-0403-9.

významně obohatit jeho znalosti a zájem o čtenářství jako takové v dalších etapách jeho života.

Je tedy znatelné, že i čtenářství má svůj vývoj, který začíná už před vstupem do školy, kde je poté rozvíjeno. Jedná se ale o záležitost individuální, tudíž nemusí souviset věk dítěte a jeho čtenářská úroveň. Ta je ovlivňována i psychologickými změnami. Rozlišujeme dvě základní etapy, které jsou charakterizovány obdobím prepubescence a obdobím pubescence. Tyto etapy od sebe nemůžeme striktně oddělit, protože se mohou vzájemně prolínat a změna z jedné etapy na druhou není jednoznačně daná.¹³

Během dvou výše zmíněných období dochází k znatelnému vývoji. V prepubescenci (7–11 let) se rozvíjí paměť, pozornost, fantazie a logické myšlení.¹⁴ Co se týče žánrů, které si čtenáři v tomto období vybírají, vyhrává pohádka. Čte se ale také dobrodružná literatura a poezie. Zhruba ve věku devíti let dochází k proměně čtenářství, díky které můžeme rozlišit nadšeného čtenáře, normálního čtenáře a nečtenáře.¹⁵ Pubescence (11–15 let) je následující období, ve kterém dochází k fyzickým změnám. Tyto změny jsou jak tělesné, tak psychické, a ovlivňují jinak dívky a jinak chlapce. Důležitou součástí tohoto období jsou také výkyvy emocí a celkový vývoj osobnosti, což může mít zásadní vliv na zájmy čtenáře ve volném čase. Mezi oblíbené žánry v tomto období patří tzv. příběhová próza s různými tématy pro dívky a chlapce (láska a přátelství u dívek, sci-fi, fantasy a horor u chlapců). Poezie již není příliš oblíbená.¹⁶

Následuje období adolescence (15–20 let, případně déle), kterému se budu věnovat v samostatné kapitole. Bylo ale nutné poukázat na psychologický vývoj, který k tomuto tématu neodmyslitelně patří. Čtenářství má svůj počátek v předškolním věku, kde je také zakořeněna jeho podstata. Chvilce, kdy se dítě učí číst, je zásadním krokem, který podmiňuje celé čtenářství, protože má-li dostatek knih a je-li u něj čtení

---

¹³ TOMAN, Jaroslav. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 1999, s. 7. ISBN 80-7204-111-8.

¹⁴ HOMOLOVÁ, Kateřina. *Dětský a dospívající čtenář*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2013, s. 106-107. ISBN 978-80-7248-952-7.

¹⁵ Tamtéž, s. 125-126.

¹⁶ Tamtéž, 162-174.

podporováno, velmi pravděpodobně si vypěstuje kladný vztah ke čtení do budoucna. Avšak i tento kladný vztah se časem může proměnit, a to právě v obdobích výše zmíněných, kdy se mění dítě po fyzické i psychické stránce. Zároveň je naprosto logické, že se čtenářské preference během života mění, zejména proto, že v každé etapě působí na čtenáře jiné faktory.

1.3 Čtenářství a čtenářská gramotnost

Čtenářství a čtenářská gramotnost bývají jako pojmy dost často zaměňovány. Záměna komplikuje výklad významu, který poté zabraňuje porozumění. Vidím jako velmi podstatné tyto dva pojmy odlišovat, a právě tomu se věnuji v této podkapitole.

Se čtenářskou gramotností pracuji jako se schopností porozumění textu, schopností s textem pracovat, orientovat se v něm a interpretovat ho. To je jeden ze základních úkolů, které se vyžadují po žácích v hodinách literatury už na základní škole, ale především na střední škole. Samotná definice říká, že čtenářská gramotnost je „komplex vědomostí a dovedností jedince, které mu umožňují zacházet s písemnými texty běžně se vyskytujícími v životní praxi (např. železniční jízdní řád, návod k užívání léku). Jde o dovednosti nejen čtenářské, tj. umět texty přečíst a rozumět jim, ale také dovednosti vyhledávat, zpracovávat, srovnávat informace obsažené v textu aj.“¹⁷

Přirozeně se jedná o proces s určitými fázemi. Počátek se nachází již v předškolním věku (podobně jako u čtenářství). Ten označujeme jako pregramotnost. Dítě se seznamuje s písmeny a znaky a učí se je odlišit. Následuje období čtenářské gramotnosti, které začíná vstupem do školy. V této fázi se dítě učí číst a nestačí jen a pouze čtení trénovat, ale také se zaměřit na to, že čtení je určitý nástroj pro komunikaci, informace a volný čas. To je třeba podpořit správnými metodami práce, které dávají důraz na tvořivost a kritické myšlení. Poslední etapou je období funkční gramotnosti, která začíná zhruba ve věku patnácti let.¹⁸

---

¹⁷ MAREŠ, Jiří; PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 7. vydání. Praha: Portál, 2013, s. 42. ISBN 978-80-262-0403-9.

¹⁸ WILDOVÁ, Radka. Rozvoj čtenářství na počátku školní docházky. In: Kolektiv autorů. *Čtením ke vzdělání*. 1. vydání. Praha: Svoboda Servis, spol. s.r.o., 2004, s. 38-41. ISBN 80-86320-36-7.

Jedná se o dnes stále diskutovanou problematiku, která se zkoumá mezinárodním šetřením PISA (Programme for International Student Assessment). Zde jsou zkoumání patnáctiletí žáci každé tři roky a šetření se vždy podrobněji zaměřuje na jinou oblast – přírodovědná gramotnost, matematická gramotnost a čtenářská gramotnost. V České republice zajišťuje šetření Česká školní inspekce. Naposledy výzkum proběhl v roce 2018, kdy šlo podrobněji právě o čtenářskou gramotnost.¹⁹

V roce 2018 Česká republika získala v šetření 490 bodů, což je srovnatelné s průměrem ostatních členských zemí OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj), jako jsou například Německo (498 bodů), Francie (493 bodů) nebo Rakousko (484 bodů). Situace je velmi podobná jako předešlé roky, nekonal se žádný významný propad ani nárůst, nicméně skupina dotazovaných, kteří se zařazují do nejnižší gramotnostní úrovně v případě čtenářské gramotnosti, se lehce rozšiřuje. Jedná se zhruba o pětinu žáků. Velmi zajímavé je také genderové srovnání – dívky prokazují lepší výsledky než chlapci, a to nejenom v České republice, ale i v ostatních členských zemích OECD.²⁰ Pokud se zaměříme na dívky, které čtou několikrát za měsíc různé typy textů, na všech typech středních škol převažuje žánr krásná literatura, kam řadíme např. romány. Naopak nejméně dívky čtou komiksy. Oproti tomu chlapci, kteří čtou několikrát za měsíc různé typy textů, na všech typech škol preferují časopisy a vyšší podíl zaznamenává i naučná literatura. Co se týče zaujímaných postojů, dívky mají zájem o knihách hovořit s ostatními a nečtou jen proto, že musí nebo proto, aby se dostaly k hledaným informacím, ale považují čtení jako jeden ze svých preferovaných zájmů. Chlapci to mají obráceně – převažují ti, co čtou pouze, když musí, a nepovažují četbu za svůj koníček, ale pozitivní je, že neberou čtení jako plýtvání časem.²¹

Největší odlišnost ale zaznamenalo srovnání výsledků žáků gymnázií a středních odborných škol bez maturity. Tato odlišnost byla ve všech oblastech včetně čtenářské gramotnosti o více než dvě gramotnostní úrovně. Jedná se až o jednu polovinu učňů, jejichž výsledky jsou na nejnižší úrovni. A to je bohužel s největší pravděpodobností dáno

---

¹⁹ Česká školní inspekce. Česká školní inspekce – PISA. *Česká školní inspekce ČR* [online]. [cit. 9. 12. 2019]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA>

²⁰ BASL, Josef; BLÁŽEK, Radek; JANOTOVÁ, Zuzana; POTUŽNÍKOVÁ, Eva. *Mezinárodní šetření PISA 2018 – Národní zpráva*. 1. vydání. Praha: Česká školní inspekce, 2019, s. 13-14. ISBN 978-80-88087-24-3.

²¹ Tamtéž, s. 47-49.

podněty, které dávají učitelé literatury svým žákům. Gymnazisti daleko více pracovali s texty a také cítili více entusiasmů ze strany učitelů.²²

Nicméně se jedná o nejnovější šetření, jehož výsledky je třeba brát v potaz. Situace se nijak závratně nezhoršuje, což je pozitivní. Vystává ale otázka, jak s těmito výsledky pracovat a jak podpořit žáky, především mužského pohlaví, aby prokazovali lepší výsledky? Jednou z možností je právě motivace ke čtenářství. Čím více se budou žáci setkávat s texty a ukázkami, které je zaujmou, tím pozorněji budou číst a vyhledávat v textu informace. Čtenářství a čtenářská gramotnost spolu tedy souvisí velmi, i když se jedná o různé pojmy.

Tyto dvě oblasti jsou nejvíce integrovány se školou a školním prostředím, protože právě zde jsou prováděny výzkumy, ale svůj podíl tvoří i jiné okruhy.²³ Čtenářská gramotnost tvoří určitou vlastnost, která se vyvíjí během celého života a která umožňuje jedinci se vyznat v textech, a to i v individuální a sociální rovině. „*Zatímco čtenářství je do značné míry ovlivňováno mimoškolními aktivitami, čtenářská gramotnost úzce souvisí s organizací školního vzdělávání.*“²⁴

Celkově je čtenářství a čtenářská gramotnost otázka, kterou se zabývají nejenom učitelé a pracovníci knihoven, ale také rodiče a politici. Jedná se o odraz, jenž vystihuje, do jaké míry je národ vzdělán.²⁵ K tomu je třeba přihlížet a jako budoucí pedagog, ale také jako budoucí rodič se snažit dětem zprostředkovávat knihy a literaturu a budovat pozitivní vztah ke čtení.

---

²² BASL, Josef; BLAŽEK, Radek; JANOTOVÁ, Zuzana; POTUŽNÍKOVÁ, Eva. *Mezinárodní šetření PISA 2018 – Národní zpráva*. 1. vydání. Praha: Česká školní inspekce, 2019, s. 7. ISBN 978-80-88087-24-3.

²³ ZACHOVÁ, Alena. *Čtenářství a čtenářská gramotnost*. 1. vydání. Vlkov: Helena Rezková, 2013, s. 5. ISBN 978-80-904449-7-3.

²⁴ Tamtéž, s. 63.

²⁵ Tamtéž, s. 4.

2 Adolescence

Považuji za podstatné definovat období adolescence, jelikož se jedná o období ve vývoji psychiky, do kterého řadíme žáky středních škol. Během tohoto období nastávají v životě některé změny, které se mohou podílet na utváření čtenářských preferencí.

2.1 Definice pojmu adolescence a její jednotlivá stádia

„Termín adolescence je odvozen z latinského slovesa *adolescere* (dorůstat, dospívat, mohutnět).“ První užití tohoto pojmu, který adolescenci vnímá jako fázi v životě člověka, se datuje v 15. století. V užším pojetí se jedná o věk 15–20 let. V širším pojetí jde o označení období mezi desátým a dvacátým rokem života. Petr Macek rozděluje adolescenci na tři etapy – časná adolescence, střední adolescence a pozdní adolescence²⁶, Marie Vágnerová pouze na dvě etapy – raná adolescence a pozdní adolescence.²⁷ Oba pracují s adolescencí jako s obdobím, které trvá od 10 do 20 let věku. Při přiblížení jednotlivých etap preferuji Mackovo rozdělení.

O časnou adolescenci jde již od 10, případně 11 let, do 13 let. V této etapě dochází k biologickým a fyzickým změnám. Tyto změny jsou provázeny kupříkladu vyšší pozorností vůči stejně starým jedincům druhého pohlaví.²⁸ Dochází také k proměně toho, jak tito jedinci smýšlejí, a je třeba, aby si jedinec získal určité místo ve světě, čímž získá a upevní si pocit jistoty.²⁹ Pro každého jedince je vývoj ale poměrně individuální.

Střední adolescence je spojena s věkem mezi 14. až 16. rokem života. Jedná se o „období, kdy je vlastní dospívání nejčastěji objektem úvah a hodnocení.“ Jedinci nacházející se ve střední adolescenci usilují o různorodost, chtějí být jiní než ostatní, proto například upřednostňují odlišné oblečení a poslouchají určitý styl hudby. Nejde ale o individualitu jako takovou, protože tento jedinec často disponuje k nějaké skupině

---

²⁶ MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 9-10. ISBN 80-7178-747-7.

²⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. – Dětství a dospívání*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005, s. 323-324. ISBN 80-246-0956-8.

²⁸ MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 36. ISBN 80-7178-747-7.

²⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. – Dětství a dospívání*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005, s. 324. ISBN 80-246-0956-8.

vrstevníků. Navíc je schopen kontrolovat své jednání na rozdíl od časné adolescence, kde je vesměs determinován pubertálními změnami.³⁰

Poslední etapa, tzv. pozdní adolescence, se týká věku od 17 do 20 let, případně déle. Zde je nejpatrnější míření do světa dospělého člověka, neboť „většina dospívajících ukončuje v této době svoje vzdělávání a snaží se nalézt pracovní uplatnění.“ Do popředí se dostává především společenské zařazení a spoluúčast. Dochází také k úvahám ohledně budoucnosti a budoucího života, což je ovlivněno také tím, zda jedinec uvažuje o studiu na vysoké škole, zda přestává žít s rodiči anebo zda sám bude rodičem.³¹ Mimo jiné jedinci získávají první sexuální zkušenosti a zažívají první pohlavní styk, což souvisí s pohlavním dozráním. Ve věku osmnácti let, jakožto hranice dosažení plnoletosti, se vytváří jednak možnost jedince mít odpovědnost za své vlastní činy a jednak možnost vlastního rozhodnutí.³²

2.2 Adolescence a čtenářství

Adolescence je období, ve kterém je vztah ke čtení a literatuře již vytvořen, ale dochází k rozvoji čtenářské zkušenosti. Ta vede ke tvorbě hodnot, zásad chování a vlastní osobnosti. Četba a vztah ke knize jsou ovlivněny samotnou osobností jedinců, kteří mají různé osobní koníčky a studují různě orientované školy.³³

Co se týče čtenářských preferencí adolescentů (tedy jaké knihy si k četbě volí), velmi často jsou podobné jako čtenářské preference dospělých. Výběr ale probíhá „na základě osobních zálib, nadání, talentu či studijního zaměření.“ Ovlivněn je také věkem, pohlavím, charakterem a vzděláním.³⁴

Zaměřím-li se na konkrétní charakteristiky čtenářství adolescentů, stále jsou determinováni touhou po poznání. Adolescenti nedisponují natolik velkým množstvím životních zkušeností, aby nebyli silně ovlivněni dějem a myšlenkami samotné knihy.

---

³⁰ MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 36. ISBN 80-7178-747-7.

³¹ Tamtéž.

³² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. – Dětství a dospívání*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005, s. 325. ISBN 80-246-0956-8.

³³ HOMOLOVÁ, Kateřina. *Dětský a dospívající čtenář*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2013, s. 267. ISBN 978-80-7248-952-7.

³⁴ Tamtéž, s. 267-268.

Dokáží ale knihu hodnotit z uměleckého pohledu, analyzovat „stavbu díla, strukturu vět, bohatost slovních výrazů, či logiku příběhu.“ Podstatnou roli hraje i tvorba osobního vztahu k danému dílu.³⁵

Svoji funkci mají také emoce jakožto reakce na určitý podnět. Setkávání se s emočními situacemi je častější a zvyšuje se podíl vyšších citů. Adolescence je ale považována za nevyrovnané emoční období jednak kvůli hormonálním změnám, ale také kvůli vyšší potřebě sebehodnocení. Ve střední a pozdní adolescenci dochází k ustálení a úbytku lability emocí.³⁶ V tomto období se jedná většinou o krátce trvající, ale velmi silné emoce, které se často mění. Někdy se s těmito city jedinec vyrovnává tak, že před vlastními emocemi utíká do světa fantazie. Útěk z reality pomáhá vyřešit některé případy, se kterými si jedinec neví rady. Anebo si tak jednoduše může představit situace, které v momentální situaci nelze zažít.³⁷ I emoce tak mohou ovlivňovat čtenářství a výběr knih. Nejdříve může být jedinec knihou nadšený, později ho ale zklame konec knihy nebo například filmové zpracování. Čtením jedinec může také utíkat do světa fantazie.

Na jedince působí i společnost. Ta určuje pravidla, která pokud nejsou dodržována, jedinec nese odpovědnost. Aby byl jedinec schopen přejít z dítěte v dospělého, musí naplnit celou řadu úkolů, mezi něž patří „přijetí vlastního těla, fyzických změn, včetně pohlavní zralosti a pohlavní role“, s čímž souvisí i setkání s erotikou a partnerstvím, dále existence a udržování vrstevnických vztahů, vztahů s rodiči a autoritami, seznámení se s ekonomickými záležitostmi ve smyslu budoucího života a budoucího uplatnění apod.³⁸ K dodržování zmíněných pravidel určených společností jsou jedinci vedeni především rodinnou výchovou a ve školním prostředí. Nedá se zanedbat ani působení autorit na čtenářství. K rodičům i učitelům jedinec chová určitý respekt (nebo je k tomu alespoň veden), a tak může být ve vztahu ke knihám determinován i těmito autoritami, například oceňuje, že s ním rodiče o knihách konverzují, že je zajímá, že jejich dítě čte, nebo že je učitel českého jazyka a literatury ve škole dokáže zaujmout.

---

³⁵ HOMOLOVÁ, Kateřina. *Dětský a dospívající čtenář*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2013, s. 268. ISBN 978-80-7248-952-7.

³⁶ MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 47-48. ISBN 80-7178-747-7.

³⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. – Dětství a dospívání*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005, s. 340-343. ISBN 80-246-0956-8.

³⁸ MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 17. ISBN 80-7178-747-7.

Podstatnou část adolescence ovlivňují také vztahy. Za prvé je to vztah jedince k sobě samému. „*Pro celé období adolescence je charakteristická zvýšená sebereflexe.*“ Během tohoto období prochází jedinec různými situacemi a zážitky, pomocí nichž si upevňuje vnímání sebe sama.³⁹ Za druhé je to vztah s rodiči, který hraje důležitou roli v celém období. Funguje zde tzv. mezigenerační konflikt. Tím je třeba projít, aby byl jedinec schopný realizace ve vlastním životě a odpoutání se od rodičů. Nicméně „*konflikty nevadí, když mají adolescenti pocit, že mohou svobodně vyjadřovat názory a že se na ně bere ohled.*“ Důležitý je i aspekt, že adolescenti se více ztotožňují s hodnotami svých rodičů než svých přátel. Berou rodiče totiž jako plnitele podstatných rolí v jejich životech, a proto se v důležitých rozhodnutích a problematických situacích obrací více na ně.⁴⁰ Ačkoliv dochází k tomu, že se dítě osamostatňuje, rodina pořád vytváří důležitý aspekt. Později, na konci adolescence, se postoj mezi rodiči a dítětem ustaluje.⁴¹

A za třetí jsou to vrstevnické vztahy, což je poměrně specifický druh vztahu v adolescenci. Jedinci mohou sdílet názory a pocity mezi sebou a zároveň se snaží jeden druhého napodobovat. V časně adolescenci jde o menší skupinu, zpravidla s třemi až deseti členy, většinou jednotného pohlaví. Ve střední adolescenci se skupina rozšiřuje na patnáct až třicet členů, kteří tráví společný čas na různých večírcích, což jim v pozdní adolescenci umožňuje vytvářet první partnerské vztahy.⁴² Ke konci období se přátelství i partnerské vztahy ustavují do dlouhodobější podoby a nejde již tolik o postavení jedince ve skupině jako spíše o postavení jedince jednotlivě.⁴³ Jedinci v tomto období se zpočátku inspirovali svými vrstevníky (např. tak, že čtou knihy, které jejich vrstevníci čtou také). Později ale vytvářejí vlastní žebříček hodnot, dovedou knihu sami ohodnotit a ocenit a od svých vrstevníků se tak mohou odlišovat. Stejně tak se odlišuje výběr knih oproti dětství.

---

³⁹ MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 49. ISBN 80-7178-747-7.

⁴⁰ Tamtéž, s. 53-56.

⁴¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. – Dětství a dospívání*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005, s. 347-349. ISBN 80-246-0956-8.

⁴² MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 57-58. ISBN 80-7178-747-7.

⁴³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. – Dětství a dospívání*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005, s. 349. ISBN 80-246-0956-8.

V současnosti je na adolescenci jako vývojové období pohlíženo jinak než dříve. Současní adolescenti nevnímají toto období jen a pouze jako období křížované konflikty a období vzdoru proti konvencím. Přináší totiž odlišnou osobní zkušenost na rozdíl od minulých generací. Revoluce v roce 1989 umožnila nový pohled tehdejších adolescentů z hlediska možnosti vyslovit vlastní názor, otevření hranic a umožnění cestování. To je dnešní generací bráno jako přirozená věc, která se nemění. Vesměs se ale tehdejší a dnešní adolescenti příliš neliší, možná jen dnešní adolescenti vykazují větší spokojenost.⁴⁴

Toto období se vzhledem ke čtenářství dá vnímat jako období utváření hodnot, a to i co se týče výběru jednotlivých literárních druhů a žánrů. V jednotlivých fázích adolescence se čtenářství proměňuje vlivem změn, kterými jedinec prochází. Je ovlivněno také emocemi, společností a vztahy, které jedinec vytváří a udržuje. Psychický vývoj v adolescenci je nezanedbatelným mezníkem ve čtenářství, neboť jeho vlivem se mění výběr knih a jednotlivých žánrů, ale také celkový přístup k literatuře a vnímání jednotlivých děl a jejich myšlenek. Proto je důležité vnímat čtenáře v období adolescence jako jedince determinovaného jeho vlastním psychickým vývojem.

---

⁴⁴ MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 116-117. ISBN 80-7178-747-7.

3 Výuka českého jazyka a literatury na vybraných typech středních škol

Jeden z faktorů, který na člověka jako čtenáře působí, je škola a školní prostředí. Tomuto faktoru se budu dále věnovat podrobněji, nicméně považuji za podstatné definovat, jakým způsobem probíhá výuka českého jazyka a literatury na vybraných typech středních škol. Střední školu vybírám především proto, že je to cílová skupina, které se věnuji v praktické části, ale také proto, že na střední škole je literatuře a čtenářství věnován větší prostor než na základní škole. Rozebírat budu gymnázia a střední odborné školy, protože tyto druhy středních škol jsou součástí mého dotazníkového šetření.

3.1 Gymnázium

Každá konkrétní škola se liší svým vlastním Školním vzdělávacím programem, což je dokument pro danou instituci povinný, a jsou v něm zahrnuty informace týkající se všech předmětů, včetně českého jazyka a literatury, a mimo jiné také například týdenní hodinová dotace, vzdělávací oblasti a průřezová témata. Nadřazeným dokumentem pro všechny typy gymnázií je poté Rámcový vzdělávací program, podle něhož se vytváří Školní vzdělávací program. Tyto tzv. kurikulární dokumenty existují na státní a školní úrovni a jejich závaznost je určena školským zákonem.⁴⁵

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia zahrnuje samozřejmě i předmět český jazyk a literatura. Tato část obsahuje očekávané výstupy nejenom pro literaturu, ale také pro mluvnici a sloh. Co se týče literatury, která bezprostředně souvisí s čtenářstvím, žáci se v hodinách nemají zabývat čistě jen studiem literárních děl, čímž mám na mysli jednotlivé autory a literární směry, ale učitel by se měl zaměřovat především na práci s textem jako takovým. Žáci by tedy měli poznat a uvést rozdíly mezi uměleckým a neuměleckým textem, zaměřit se na vypravěče, způsob vyprávění a na jednotlivé typy promluv, což souvisí také s postavami a časoprostorem, a také rozlišovat jednotlivé žánry a celkový smysl díla.⁴⁶ To jsou dovednosti, které nezískají

---

⁴⁵ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 5. ISBN 978-80-87000-11-3.

⁴⁶ Tamtéž, s. 15.

pouhým čtením textu, ale studiem jednotlivých teoretických pojmů a tréninkem při práci s textem. A této dovednosti by je měli naučit právě učitelé v hodinách, protože kde jinde by se měli žáci jako čtenáři naučit s textem pracovat. Čtenářství jako takové by mělo být dle mého názoru utvářeno hlavně vlastní vůlí čtenáře a je přirozené, že si čtenář nebude vybírat knihy, které ho nezaujaly, ať už je to z jakéhokoliv důvodu, a které ho po pár přečtených stranách přestanou bavit. Ale soudím, že díky získaným dovednostem ve škole mohou čtenáři přemýšlet o knihách i z jiného úhlu pohledu. Ovšem důležité je také u žáků vytvářet kladný vztah ke knihám celkově, aby četli nejenom to, co musí, ale také to, co sami chtějí.

Druhý aspekt stojící proti práci s textem je výklad týkající se konkrétních autorů a konkrétních děl, většinou zařazených do určitého směru. Žáci by měli během svého studia na gymnáziu získat dost informací, aby byli schopni hovořit o vývoji literatury v českém i světovém měřítku.⁴⁷

Tento dokument však neposkytuje údaje o přímé náplni hodin, tedy např. jaké směry by se měly probírat, v jakém pořadí apod., což je ale zahrnuto ve Školním vzdělávacím programu, který je konkrétní pro každé dané gymnázium. Zaměřím-li se na Gymnázium Žďár nad Sázavou jako na instituci, na které provádím svůj výzkum v praktické části, v jejím Školním vzdělávacím programu pro vyšší gymnázium naleznou, jaká konkrétní témata a učivo se v daném ročníku mají probírat. V prvním ročníku jde např. o starověkou a středověkou literaturu, ve druhém a třetím ročníku např. o klasicismus, romantismus či realismus a ve čtvrtém ročníku např. o českou a světovou literaturu po roce 1945.⁴⁸ Náplň bude u ostatních gymnázií v obsahu učiva podobná, zejména z důvodu chronologického, nicméně může se lišit např. rozložením jednotlivých témat do ročníků.

Časová dotace předmětu bude různá u každého konkrétního gymnázia. Půjde však minimálně o tři nebo čtyři hodiny týdně.

---

⁴⁷ Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 15. ISBN 978-80-87000-11-3.

⁴⁸ *Gymnázium Žďár nad Sázavou – Školní vzdělávací program zpracovaný podle RVP G – vyšší gymnázium* [online]. Žďár nad Sázavou: Gymnázium Žďár nad Sázavou, 2019. [cit. 11. 2. 2020]. Dostupné z: https://www.gymzr.cz/files/files/dokumenty-studium/svp/svp_vg_2019.pdf?v=2

Výuka na různých typech gymnázií bude v zásadě také obdobná, protože se učitelé musí držet výše zmíněných dokumentů. Ty jim ale umožňují i určitou volnost, proto i učitel může hrát důležitou roli ve čtenářství žáka. Během studia se žáci mohou tak seznámit s celou řadou titulů, které doposud neznali. Vše ale také závisí na zájmu samotného vyučujícího, jeho iniciativě a schopnosti žáky zaujmout.

Zakončením studia na gymnáziu je maturitní zkouška, jejíž součástí je pro každého žáka část z českého jazyka a literatury, ať už si zbylé předměty zvolí jakkoli. Tato zkouška se skládá z písemné části (slohová práce), didaktického testu a ústní části. Některé literární pojmy jsou zahrnuty i do didaktického testu, avšak literatura se řeší především v rámci ústní části. K ní žáci dokládají seznam 20 knih, jež musí obsahovat prózu, poezii i drama a jež si žáci sestavují sami na základě daných kritérií. Tato kritéria znamenají jednak omezený výběr knih z nějaké nabídky, kterou žákům zprostředkuje učitel, a jednak to, že aby žáci obsáhli určité období, musí si z tohoto období vybrat daný počet knih. Dříve museli žáci obsáhnout celý obsah učiva, podobně jako tomu je u jiných předmětů, dnes se však pracuje jen s tímto seznamem. U samotné zkoušky žáci pracují pouze s ukázkou z jedné z dvaceti knih, nikoli s dílem jako s celkem. Na práci s ukázkou se ovšem ověřují znalosti práce s textem, které spadají do oblasti čtenářské gramotnosti. Žák musí naplnit určitá kritéria, například uvést jazykové prostředky, charakterizovat časoprostor, místo děje, způsob vyprávění, ad. Může se tak stát, že ačkoliv žák nezařadí ukázkou do kontextu díla a do kontextu světové literatury, i tak nasbírá dostatek bodů. Nemusí knihu příliš komplexně analyzovat, vytvářet si na ni názor, pouze se naučí zevrubné informace o knize, které najde na internetu (nikoli v odborné publikaci), a ty mu u maturitní zkoušky stačí.

„Do reformy maturitní zkoušky se vkládaly naděje, že prostřednictvím ústní zkoušky zajistí elementární znalost kánonu (ať už je jím myšleno cokoli) u všech žáků, tedy že každý maturant svou četbou obsáhne požadovaná období, jak jsou definována v katalogu požadavků v mírných odlišnostech pro každou úroveň obtížnosti. Výsledky (samozřejmě zatím pouze z prvního roku fungování společné části) ukazují, jak naivní tyto

*představy byly. Lze-li maturitní zkoušku absolvovat s elementárními znalostmi získanými z různých prefabrikátů z internetu, pak se někde stala chyba.*⁴⁹

Nevím, zda je chybným rozhodnutím to, jak nyní maturitní zkouška vypadá, protože žáci si mohou seznam knih k maturitě volit sami, většinou z nějaké nabídky, kterou tvoří sami vyučující tak, aby obsáhla všechna témata z obsahu učiva (tedy jak díla ze starší literatury, tak díla z novější literatury). „Četba by měla být žákovi „ušita na míru“, měla by korespondovat s jeho zálibami a rozvíjet jeho čtenářské dovednosti. Zejména na odborných školách by měla žáka motivovat k celoživotnímu čtenářství, spíše než k idealistickému lpění na problematické znalosti literárních klasiků.“⁵⁰ Každý žák má tak možnost volby, a to je dobré rozhodnutí.

Součástí výuky je ale také např. starověká literatura. Díla z tohoto období jsou náročnější na četbu, nic se ale nemění na tom, že by se i tyto znalosti měly ověřovat. Do svých seznamů ale žáci v prvním zadaném období mají vybrat knihu z české nebo světové literatury do 18. století. To vynechává celou řadu informací, jejichž znalost žáci nemusí prokazovat, pokud si knihu z tohoto období nevyberou. V případě, kdy by žáci nevybírali pouze 20 knih, ale například by v rámci ústní části obhajovali určitou otázku (jednalo by se o výběr zahrnující všechna literární období včetně zmíněné starověké literatury) a k ní příslušnou jimi vybranou knihu (nebo ukázkou z této knihy, na které by se ověřovaly dovednosti čtenářské gramotnosti), bych považovala maturitní zkoušku za více přínosnější. Dala by se tak lépe rozvést diskuze o smyslu díla vzhledem k době, kdy bylo dílo napsáno, a také upřednostnit vlastní názor žáka nejenom na danou knihu, ale i na celé období. Pro žáky by tak literatura nemusela být jen učením se nazpaměť některých informací, ale také něčím, o čem mohou přemýšlet.

3.2 Střední odborná škola

Střední odborná škola se od gymnázia liší nejenom skladbou učiva, ale také dotací jednotlivých hodin. Každá odborná škola má své zaměření (průmyslová škola, chemická

---

⁴⁹ BUBENÍČKOVÁ, Petra; ČUŘÍN, Michal; ZACHOVÁ, Alena; VÍŠKA, Václav. *Kontexty čtenářství a čtenářské gramotnosti*. 1. vydání. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 67. ISBN 978-80-7435-165-5.

⁵⁰ Tamtéž, s. 68.

škola apod.), kde se navíc dají studovat různé obory. Každý student tak může mít odlišnou skladbu předmětů a odlišnou dotaci vyučovaných hodin. Tudíž se v zásadě liší i Rámcový vzdělávací program a Školní vzdělávací program pro jednotlivé školy a obory. Českého jazyka a literatury se to ve větším případě netýká, protože se jedná o předmět povinný na jakékoli střední škole, ať už jde o gymnázium nebo střední odbornou školu.

Skladba učiva bude tedy podobná jako na gymnáziu. Na gymnáziu mají žáci širší spektrum předmětů, výběr je tedy daleko širší, střední odborná škola ale poskytuje užší výběr ve smyslu daného zaměření. Pro vysvětlení – gymnazisti se učí vše (od českého jazyka, přes matematiku, dějepis, zeměpis, biologii, chemii, až po cizí jazyky), studenti středních odborných škol pouze předměty svého oboru. Pravděpodobně tak u někoho, kdo studuje střední chemickou školu, budeme očekávat hlavně předměty chemického zaměření (obecná, anorganická, organická chemie ad.) namísto zeměpisu nebo jiných předmětů typických pro gymnaziální vzdělávání.

Hodinová dotace se odvíjí od zaměření dané školy a konkrétního oboru, který se dá na dané střední odborné škole studovat. Avšak žáci odborné školy budou mít menší časovou dotaci českého jazyka a literatury jako žáci gymnázia. Je to ale dáno typem školy a výběrem žáka, který si v deváté třídě základní školy volí, kterým směrem se vydá. Podobně jako na gymnáziu půjde ale minimálně o tři nebo čtyři hodiny týdně.

Na některých typech středních odborných škol není zakončením maturitní zkouška, ale pouze získání výučního listu. Na odborných školách, kde ale žáci získávají maturitu, je maturitní zkouška z českého jazyka totožná jako ta, kterou skládají gymnazisti. Výběr jednotlivých knih by měl být ale o to více přizpůsobený potřebám žáků, protože se u nich předpokládá, že půjdou pracovat nebo půjdou na vysokou školu daného zaměření, jako je jejich střední škola.

4 Faktory ovlivňující čtenářství

O tom, že čtenářství se utváří ještě před vstupem dítěte do školy, jsem psala již v podkapitole č. 1.2, *Vývoj čtenářství*. Již od tohoto věku a posléze i dále na dítě jako na čtenáře působí různé faktory. Jedná se především o rodinu a školu, k nimž bych ještě přiřadila televizi a všeobecně média a také informační technologie spolu s internetem. I tyto faktory na dítě působí již od chvíle, co navštěvuje první stupeň základní školy. Jejich vliv poslední dobou značně sílí, a to zejména díky rychlému technologickému vývoji, tedy s příchodem chytrých mobilních telefonů a tabletů. Dnes se s nimi však setkávají běžně. V této kapitole se budu věnovat vlivu všech těchto faktorů na čtenářství.

4.1 Rodina

Počátek, ale také celý proces čtenářství utváří rodina, především působení rodičů a sourozenců.⁵¹ To jsou totiž ti nejbližší, se kterými se dítě jako čtenář setkává nejvíce a kteří mají na dítě od útlého věku největší vliv. Přirozeně dítě napodobuje činnosti, s nimiž se dostává do styku při kontaktu se svými rodiči, ať už jde o to, co rodiče dělají nebo říkají. Rodiče také dítě vychovávají (nebo by alespoň měli) a vytvářejí u něj určité návyky a postoje, které dítě provází od útlého věku až do dospělosti. V dětství dítě není schopno si vytvořit na některé věci vlastní názor, tudíž přebírá názor svých rodičů. Až později dochází k vývoji, v jehož rámci dochází k hodnocení daného názoru a vytvoření vlastního. Podobně je tomu u čtenářství – nejdříve rodiče svým dětem předčítají, protože ještě neumí číst, poskytují jim obrázkové knihy, které si mohou děti prohlížet, a až se naučí děti samy číst, mohou to být již knihy s textem. Až v průběhu výuky na prvním stupni základní školy si dítě začne utvářet představu o tom, co se mu líbí, jaký žánr preferuje, a je již schopno si vybrat knihu samo. Zde už však neodmyslitelně působí i druhý faktor, kterým je škola.

O působení rodiny, o kterém jsem psala, však uvažuji jako o ideálním případě. Ne ve všech případech rodina ve čtení dítě podporuje. Tedy ne že by dítěti zakazovali číst, ale nepředčítají mu, nedávají mu k dispozici knihy, které si může prohlížet a později

---

⁵¹ TOMAN, Jaroslav. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 1999, s. 4. ISBN 80-7204-111-8.

i číst, dítě si nevytváří prostor pro čtení a nepovažuje tak čtení za důležité. To souvisí také s tím, zda má dítě vlastní knihovnu. Pokud dítě bude mít vlastní knihovnu, bude v ní mít také knihy, které budou součástí místnosti, ve které vyrůstá a ve které tráví většinu času. Nemusí si tyto knihy každý den číst nebo prohlížet, stačí, když je bude mít na očích. Budou tak součástí nejenom oné místnosti, ale také dítěte samotného. „*Nepodívá se na ně třeba každý den, ale občas ano, a každý den o nich bude vědět – bude vědět, že knížky jsou, že existují, že patří k jeho nejbližšímu okolí, k tomu, čím je obklopen, že mají své místo v jeho vlastním světě.*“⁵² Ale nejde jen o to postavit dítěti do pokojíčku knihovnu a zaplnit ji knihami. Je nutné dítě ve čtení nějak podporovat, tedy nejenom mu knihy zprostředkovávat, ale také si je třeba společně prohlížet a mluvit o nich.⁵³ V případě, že si dítě již v tomto věku vybuduje ke čtení a ke knihám vztah, je pravděpodobné, že si ho udrží i do budoucna a že tento vztah bude pozitivní. Neznamená to nutně, že se z dítěte stane vášnivý čtenář, ale ačkoliv bude mít třeba jiné zájmy, nezavrhne čtenářství jako takové.

Svou roli hrají i sourozenci. Zde ovšem záleží na každé jednotlivé rodině, například zda jedinec vůbec sourozence má a pokud ano, jestli jsou mladší nebo starší. Záleží také na vztazích, které mezi sebou sourozenci mají. Ale ať už jsou tyto vztahy pozitivní nebo negativní, mohou působit na čtenářství daného jedince. Podobně jako rodiče může dítě napodobovat své starší sourozence, a naopak starší sourozenci mohou být pro ty mladší určitým vzorem. Zde nemusí jít jen a pouze o nápodobu ve čtení. Svůj vliv může sourozenec hrát i ve výběru žánrů a jednotlivých autorů. Celá nápodoba tak může zasahovat hlouběji do psychiky, i co se týče vnímání autorit. Nedá se vyloučit ani vliv prarodičů. Ten opět závisí na vztazích a také na tom, do jaké míry se dítě se svými prarodiči stýká. Například v některých rodinách bydlí rodiče dítěte s jeho prarodiči, v některých rodinách ale třeba prarodiče úplně chybí, ať už je to z jakéhokoli důvodu (úmrtí, dřívější rozvod, špatné vztahy apod.).

Rodina je tedy jeden z nejdůležitějších a nejvlivnějších faktorů ovlivňující čtenářství jedince. Tento vliv je nejsilnější v dětství a postupem času působí méně a méně. U některých rodičů vliv tohoto faktoru zpočátku velmi silný, poté slábne, ale nevytrácí se

---

⁵² CHALOUPKA, Otakar. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. 1. vydání. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1995, s. 68. ISBN 80-85865-40-8.

⁵³ Tamtéž, s. 72

úplně, oproti tomu u rodičů, kteří velmi často pracují a nevytváří svým dětem správné domácí prostředí, mizí.⁵⁴ „Četbu sedmi a osmiletých školáků výrazně ovlivňují také jejich starší sourozenci. Přibližně od devíti let se děti začínají při výběru knih zřetelně osamostatňovat.“⁵⁵ Nicméně neustále je třeba, aby byl na blízku dospělý člověk, který tento proces bude nějakým způsobem kontrolovat⁵⁶, ať už se jedná o rodiče nebo učitele. U žáků střední školy je však patrná a očekávaná samostatnost, jak co se týče jednání, tak co se týče preferencí ve výběru četby. Přirozeně mají tito žáci mnoho různých zájmů a také více povinností do školy, což může způsobit, že dají přednost jiným činnostem před četbou. Celá situace je už ale spíše na jejich bedrech než na bedrech jejich rodičů a rodiny.

4.2 Škola a školní prostředí

Svůj neodmyslitelný podíl má i škola a školní prostředí, které na dítě působí již v předškolním věku. „Podstatná role náleží i předškolním zařízením, ve kterých zkušené paní učitelky velmi dobře vědí, jak zájem o čtení u dětí přicházejících z různého sociokulturního zázemí probudit.“⁵⁷ Při vstupu do školy a při výuce na prvním stupni základní školy se dítě seznamuje se školním prostředím a silnou roli hraje i třídní učitel nebo učitelka, jež zastávají autoritu.⁵⁸ Vzniká také určitý vztah mezi učitelem a dítětem, který je nejsilnější právě v prvních rocích dítěte ve škole. Na druhém stupni základní školy a na střední škole tento vztah postupně slábne, jelikož si samo dítě začíná uvědomovat, že se učí hlavně pro sebe.⁵⁹ K literatuře si musí tak jedinec najít svůj postoj především sám, protože „cesta k literatuře jako součást životní cesty je především cestou

---

⁵⁴ TOMAN, Jaroslav. Současný prepubescentní čtenář a jeho proměny. In: Kolektiv autorů. *Čtením ke vzdělání*. 1. vydání. Praha: Svoboda Servis, spol. s.r.o., 2004, s. 8. ISBN 80-86320-36-7.

⁵⁵ TOMAN, Jaroslav. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 1999, s. 9. ISBN 80-7204-111-8.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ WILDOVÁ, Radka. Rozvoj čtenářství na počátku školní docházky. In: Kolektiv autorů. *Čtením ke vzdělání*. 1. vydání. Praha: Svoboda Servis, spol. s.r.o., 2004, s. 39. ISBN 80-86320-36-7.

⁵⁸ CHALOUPKA, Otakar. *Škola a počátky dětského čtenářství*. 1. vydání. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1995, s. 9. ISBN 80-85865-41-6.

⁵⁹ Tamtéž, s. 12.

žáka samotného. “⁶⁰ Učitel ale může být po celou dobu určitým průvodcem a rádcem, který žáka podněcuje ke čtení.

Zejména v prvních ročnících základní školy je literatura jako součást předmětu český jazyk a literatura spíše okrajovou záležitostí. Až teprve v dalších ročnících zaujímá podstatnější prostor.⁶¹ Především na střední škole pak tvoří větší část výuky v tomto předmětu a klade se na ni větší důraz. Neustále je ale třeba podporovat, aby si žák vytvářel vztah k literatuře a nebral ji jen a pouze jako vědu.⁶² „*Většina absolventů gymnázia nikdy nebude literárními vědci, ale ve svých profesích i soukromých životech bude potřebovat dovednost číst s porozuměním a schopnost rozvíjet svou osobnost prostřednictvím literatury.*“⁶³

Škola je místo, kde se od mala až do dospělosti jedinec setkává s literaturou, a učitel může být jedním z těch, kteří ovlivní budoucí přístup žáků ke čtenářství. Ale musí docházet k úzké spolupráci školy a rodiny. Jsou to faktory, které existují vedle sebe a které ale nemohou podporovat čtenářství jeden bez druhého.⁶⁴ Musí tedy docházet ke kooperaci těchto dvou faktorů, díky čemuž se může dítě rozvíjet rychleji, snáz a lépe.⁶⁵ Je pravděpodobnější, že dítě bude číst, jestliže rodina dítěti poskytuje dostatek knih a podporuje v dítěti pozitivní postoj ke čtení. „*Škola má na čtenářství dětí zhruba třetinový vliv, přesto však má školní výuka k dispozici dostatečné prostředky, kterými může čtenářské návyky žáků zlepšovat.*“⁶⁶ Bohužel však učitelé nedávají žákům dostatek informací o knihách, knihy s nimi nereflktují a nedostatečně žáky motivují.⁶⁷ To je dle mého názoru nejenom problém na základní škole, ale i na střední škole, kde je literatuře věnováno podstatnější množství prostoru.

---

⁶⁰ CHALOUPKA, Otakar. *Škola a počátky dětského čtenářství*. 1. vydání. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1995, s. 64. ISBN 80-85865-41-6.

⁶¹ Tamtéž, s. 65.

⁶² Tamtéž, s. 68.

⁶³ KMENTOVÁ, Jitka. Hrstka zkušeností s výchovou ke čtenářství na víceletém gymnáziu. In: Kolektiv autorů. *Čtením ke vzdělání*. 1. vydání. Praha: Svoboda Servis, spol. s.r.o., 2004 s. 46. ISBN 80-86320-36-7.

⁶⁴ CHALOUPKA, Otakar. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. 1. vydání. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1995, s. 101. ISBN 80-85865-40-8.

⁶⁵ Tamtéž, s. 100.

⁶⁶ ZACHOVÁ, Alena. *Čtenářství a čtenářská gramotnost*. 1. vydání. Vlkov: Helena Rezková, 2013, s. 105. ISBN 978-80-904449-7-3.

⁶⁷ Tamtéž.

I samotná výuka a přístup učitele hrají důležitou roli. Žákům se nedostává velkého prostoru pro individuální interpretaci děl, jejich vlastní názory jsou potlačovány, a naopak jsou upřednostňovány předem dané interpretace v učebnicích, které chce učitel slyšet.⁶⁸

Faktor školního prostředí tedy nelze zanedbat, vytváří se ale neustále společně s faktorem rodinného prostředí. To je záležitost zejména základních škol. Na středních školách je vliv školy možná o něco silnější, protože si žáci sami uvědomují souvislosti plynoucí z kladení důrazu na četbu a celkově literaturu v rámci hodin českého jazyka a literatury. Bohužel ale může být tento vliv demotivující – s přibývajícými povinnostmi, se kterými se setkávají žáci středních škol, tedy například maturitní zkouška nebo další předměty, které s literaturou příliš nesouvisí, žáci mohou četbu odkládat a nečtou tedy tak ani to, co „musí“. Je velmi těžké pro pedagoga v takové chvíli žáka nějak motivovat, ale zcela určitě se dá najít způsob, jak žáka alespoň podpořit v tom, aby považoval čtení za důležité a zároveň zábavné.

4.3 Média a televize

Při působení okolních vlivů na jedince jako na čtenáře nemůžeme opomenout média a televizi. Kromě informačních technologií a internetu, které zaznamenaly zásadní rozvoj na přelomu 20. a 21. století a o kterých budu ještě hovořit, jsou to zásadní faktory mající vliv na čtenářství.

Počátek vstupu televize do našich životů se datuje do 20. století, tehdy však nebyla běžná v každé domácnosti. V roce 2013 však každá průměrná domácnost alespoň jeden televizní přijímač vlastnila, tato čísla se navíc například oproti roku 1999 ještě nepatrně zvýšila⁶⁹ a předpokládám, že jinak tomu nebude ani nyní, ačkoliv určitě existují domácnosti, ve kterých televize není. Jedinci tak mohou televizi sledovat pravidelně a často, v některých případech, kdy to tak časté není, může vytvářet i určité pozadí, tudíž lidé nesledují s veškerou pozorností daný pořad, ale pouští si ho jako kulisu například

---

⁶⁸ BARIAKOVÁ, Zuzana. Čítanie/nečítanie stredoškolskej mládeže. In: Kolektiv autorů. *Kniha v 21. století*. Percepce textů, výchova čtenáře – ano či ne [online]. Slezská univerzita v Opavě, 2006 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné z: <http://k21.fpf.slu.cz/wp-content/uploads/2012/01/Sborn%C3%ADk-K21-2006.pdf>

⁶⁹ Vybavenost českých domácností – pevná telefonní linka & mobilní telefon & počítač. Data v tabulkách. In: Vybavenost českých domácností ICT. *Český statistický úřad* [online]. 10. 11. 2014 [cit. 8. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/vybavenost_ceskych_domacnosti_ict

při vaření, žehlení, jiných domácích pracích nebo i při usínání. Můžu tedy s určitou jistotou říci, že televize je součástí životů nás všech, ať už ji sledujeme pravidelně či nikoliv.

Výrazný „boom“ zaznamenala televize a film v průběhu 90. let 20. století⁷⁰, na což měl vliv i pád komunistického režimu a situace po roce 1989. Díky otevřenosti hranic se k nám dostávaly nové filmové adaptace různých žánrů, a to i těch pro děti. Šlo zejména o pohádky v klasické i moderní verzi. Bývaly však často upravovány a přetvářeny, jednak kvůli překladům z jiných jazyků, jednak kvůli komerci. Nebyly to ale jen pohádky, jakožto žánr, se kterým se mohly děti setkávat, doprovázely je další žánry a často filmy vytvářené na základě literární předlohy.⁷¹

Televize se tak stává něčím, co nahrazuje knihy, čímž jsou knihy upozaďovány a televize je upřednostňována. *„Zatímco dětský čtenář vyvíjí při osvojování literárního textu psychické úsilí, jelikož musí proměnit jeho informace ve vlastní představy, televize „servíruje“ svému dětskému vnímateli již hotové a jednoznačné obrazy. Televizní diváctví je tedy recepčně jednodušší. Navíc potlačuje představivost a fantazii dítěte.“*⁷² Dítě se tak stává pasivní a není nuceno přemýšlet. Promítá se to i do školní výuky, protože se dítě těžko soustředí a neudrží pozornost.⁷³ Zároveň je televize považována za něco, díky čemuž nemá dítě čas na čtení.⁷⁴ Předkládá nám jednotlivé informace zkratkovitě, nepravidelně a v neuspořádaném sledu, což se u knihy neděje. Škola nemůže pracovat podobně jako televize, protože by porušila didaktické principy a protože by žák neměl učivo v uceleném přehledu.⁷⁵

Nelze ale televizi vyloženě odsoudit. Ačkoliv zde byly představeny jednotlivé důvody, proč má televize na čtenářství dítěte špatný vliv, pokud dojde k jejich správnému

---

⁷⁰ TOMAN, Jaroslav. Současný prepubescentní čtenář a jeho proměny. In: Kolektiv autorů. *Čtením ke vzdělání*. 1. vydání. Praha: Svoboda Servis, spol. s.r.o., 2004, s. 10. ISBN 80-86320-36-7.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² TOMAN, Jaroslav. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 1999, s. 18. ISBN 80-7204-111-8.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ CHALOUPKA, Otakar. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. 1. vydání. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1995, s. 41. ISBN 80-85865-40-8.

⁷⁵ CHALOUPKA, Otakar. *Škola a počátky dětského čtenářství*. 1. vydání. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1995. ISBN 80-85865-41-6.

propojení, nemusí být tato dvojice čtenářství a televize naprosto protichůdná. Ne všechny pořady a filmy, se kterými se jedinec setkává, jsou pouhou ztrátou času. Na to mohou působit jednak rodiče a jednak učitelé. Rodiče by měli projevovat větší zájem o to, na co se jejich dítě dívá, případně mu zprostředkovávat takové pořady, které mohou být zároveň edukativní. Učitelé mohou také hrát svoji roli, pokud ve škole o jednotlivých pořadech, případně filmových adaptacích rozvinou diskuzi.⁷⁶ To podporuje také mluvený projev, jelikož se žáci učí hodnotit a srovnávat, pokud například učitel povede žáky k tomu, aby srovnali knižní podobu a filmovou podobu nějakého díla. Podobně to také funguje v případě, že děti sledují filmy a seriály na internetu pomocí počítačů, mobilních telefonů, tabletů nebo dalších zařízení, čemuž se budu věnovat v následující kapitole.

Tyto uvedené aspekty uvažujeme spíše u mladších dětí, tedy u žáků prvního a druhého stupně. Zaměřím-li se na střední školu, jako na cílovou skupinu, která mě zajímá, považuji vliv rodičů za více zanedbatelný. Jistě se mohou zajímat, jaké pořady a filmy jejich děti sledují, nicméně tyto děti jsou značně ovlivněny schopností se samy rozhodovat, tudíž pravděpodobně jako rodič ve finále příliš neovlivním, jaký pořad si nakonec moje dítě pustí. Nejspíš bude také televizi považovat jako způsob odpočinku, tedy možnost sledovat nějaký pořad mu umožní si na chvíli oddechnout od starostí, případně školních povinností. Pokud se ale rodiče budou více zajímat, zda jejich děti čtou či nikoliv, místo toho, jestli sledují televizi, je to určitě jeden ze způsobů, jak mohou děti motivovat, aby jako možnost odpočinku zvolili knihu a ne televizi. Učitel pak působí podobně jako u žáků základních škol.

Dalším aspektem jsou s televizí související média. S tímto pojmem zde pracuji částečně jako s televizí, tedy s médiem, které nám zprostředkovává jednak různé pořady a filmy a jednak také zpravodajství. Za média můžeme považovat ale také například rádio. Pokud se zaměříme na žáky středních škol, je pravděpodobné, že se alespoň někteří z nich zajímají o dění ve světě. Měli by k tomu být také vedeni v hodinách společenských věd. Na čtenářství mohou mít média také svůj vliv, jestliže budeme za čtenářství považovat čtení článků (v novinách, v časopisech, nejčastěji v elektronické verzi) nebo poslech audio knih. Některá rádia se totiž věnují předčítání knih. V rámci praktické části se budu

---

⁷⁶ TOMAN, Jaroslav. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 1999, s. 19. ISBN 80-7204-111-8.

tomuto aspektu věnovat podrobněji, tedy v ohledu, zda žáci čtou články na internetu a zda poslouchají audio knihy. Není to čtenářství jako takové, ale zcela určitě mohou média tvořit důvod, proč poté jedinci čtou více beletriei nebo naopak nečtou.

Vliv televize je neopomenutelný také proto, že mnoho knižních děl je dnes filmově zpracováváno. Na základě těchto filmových zpracování si mohou lidé danou knihu přečíst a poté porovnávat, která verze se jim líbila více. Může to fungovat také obráceně – nejdříve dojde k přečtení knihy a poté ke sledování filmu. Obě verze, jak knižní, tak filmová, mohou tvořit důvod, proč si nakonec jedinec knihu přečte či nikoliv. S filmovými zpracováními se ale častěji jedinci setkávají na internetu než v televizi.

4.4 Informační technologie a internet

Dříve byla televize považována za jeden ze zásadních faktorů, které mají pozitivní i negativní vliv na čtenářství. Na počátku 21. století však došlo k masivnímu rozšíření dostupnosti internetu a rozvoji informačních technologií. Podstatný vývoj zaznamenaly především mobilní telefony a počítače. Mobilní telefon v roce 2013 vlastnilo 97 % domácností, počítač je na tom podobně – minimálně jeden počítač v každé domácnosti⁷⁷. Nyní budou čísla velmi obdobná, možná nepatrně vyšší. Na trh se dostala tzv. chytrá zařízení s novými operačními systémy, což umožnilo vývoj nejenom mobilních telefonů, ale také vznik tabletů a dalších nových elektronických zařízení, jako jsou například elektronické čtečky nebo zařízení pro poslech hudby. Faktem je, že děti vyrůstající v době, kdy internet teprve začínal, neměly tolik možností, jako mají děti dnes. To s sebou nese samozřejmě mnoho pozitiv, bohužel ale také negativ.

Spolu s televizí je internet považován za jeden z důvodů, proč se lidé nevěnují četbě. Především díky rychlému vývoji informačních technologií je nyní možné, aby lidé informace získávali rychleji. Je pro ně daleko výhodnější využít jinou formu zdroje než tištěnou knihu, zejména proto, že je tento způsob efektivnější a lidmi lépe

---

⁷⁷ Vybavenost českých domácností – pevná telefonní linka & mobilní telefon & počítač. Data v tabulkách. In: Vybavenost českých domácností ICT. Český statistický úřad [online]. 10. 11. 2014 [cit. 8. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/vybavenost_ceskych_domacnosti_ict

akceptovatelný.⁷⁸ Je naprosto logické, že lidé dnes využijí k hledání informací svá chytrá zařízení s přístupem k internetu. Mohou tak učinit z domova, aniž by byli nuceni jít například do knihovny a tam hledat potřebné informace v knihách. Ne vše jde ale digitalizovat a dělat jen pomocí internetu.

Jistěže je internet nenahraditelný pomocník. Z hlediska čtenářství se pomocí něj dostaneme k informacím o knihách, kde se tyto knihy dají koupit, popř. půjčit, a také kolik budou stát, a co vůbec tyto knihy obsahují, nehledě na to, že mnoho knih se dá také sehnat v elektronické podobě, ať už volně ke stažení nebo za poplatek. To je nesporná výhoda, zejména tehdy, pokud knihu potřebujete ihned. Jde ale i o vyhledávání informací o knižních titulech a autorech kvůli škole, což žáci využívají zejména při zpracovávání referátů, ale také při přípravě do školy na testy a ústní zkoušení. Elektronicky dnes fungují i některé učebnice, ze kterých mohou žáci informace čerpat.

Co se týče nevýhod, těch s sebou informační technologie a internet nesou ve vztahu ke čtenářství ale mnohem více. Samozřejmě bývají využívány žáky na přípravu do školy nejen do hodin českého jazyka a literatury, ale také do jiných předmětů, nicméně se díky nim žáci dostanou k mnohem větším lákadlům. K těm patří hlavně sociální sítě jako Facebook, Instagram, Snapchat a mnohé další, mimo jiné i počítačové hry a další. Informační technologie jsou součástí životů nás všech, žákům základních i středních škol dost často ovšem slouží k vyplnění jejich volného času a k zábavě. Dochází tak k tomu, že se žáci daleko více pohybují v tzv. virtuální realitě (svět, jenž je tvořen informačními technologiemi a internetem), kde se mohou setkávat s programy, které jim umožňují vzájemnou komunikaci pomocí chatu a e-mailu nebo hraní her.⁷⁹

Podobně jako u televize se však čtení a informační technologie spolu s internetem dají propojit v takové míře, aby došlo k účinné spolupráci a koordinaci. Existuje mnoho adaptací na knižní díla, ať už ve filmové podobě, nebo v seriálové podobě, která jsou dnes běžně dostupná online na internetu. Žáci tak mohou propojovat knižní a filmovou verzi a poté o ní diskutovat, obdobně jako v případě televize. Dalším propojením je pak již zmíněné převedení knižní verze do elektronické podoby. Mnoho knih je dnes na internetu

---

⁷⁸ BUBENÍČKOVÁ, Petra; ČUŘÍN, Michal; ZACHOVÁ, Alena; VÍŠKA, Václav. *Kontexty čtenářství a čtenářské gramotnosti*. 1. vydání. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 11. ISBN 978-80-7435-165-5.

⁷⁹ JONÁK, Zdeněk. *Čtenářství v epoše internetu* [online]. [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/2007-2-285.pdf>

dostupné ke stažení a můžete je tak číst na různých zařízeních, ať už se jedná o mobilní telefon, tablet nebo počítač. Fungují také tzv. čtečky knih, které na rozdíl od ostatních zmíněných zařízení slouží pouze ke čtení knih. Jejich nesmírnou výhodou je to, že nemusíte knihy nosit ve fyzické podobě u sebe, ale máte pouze jednu „knihu“ a v ní spoustu knih. Řekněme takovou malou elektronickou knihovnu.

Dá se tedy říct, že informační technologie a internet, které tvoří podstatnou část našich životů a mnohdy si život bez nich nedovedeme představit, působí jak pozitivně, tak negativně na čtenářství. Pozitivně ve smyslu zjednodušení dostupnosti některých titulů, možnosti číst knihy v elektronické verzi a ušetřit tak peníze i čas. Dále také v dostupnosti mnoha informací o knihách na internetu a možnosti sledovat filmové a seriálové adaptace knih. Negativně však v tom, že na nich potenciální čtenáři tráví příliš mnoho času jinými činnostmi, než jakými je čtení, a proto nemají na čtení čas. Záleží tedy na každém jedinci, jak dovede poskládat své priority, ale také na našem okolí – konkrétně na rodině a školním prostředí, jakým způsobem nám bude čtení předkládat, jakým způsobem bude klást na důležitost čtení důraz a také jakým způsobem podpoří nebo omezí využívání informačních technologií a internetu v našich životech.

Všeobecně tedy všechny zmiňované faktory (rodina, škola a školní prostředí, média a televize a informační technologie a internet) spolupůsobí na čtenářství a vzájemně se ovlivňují. To záleží na prostředí, ve kterém jedinci vyrůstají, žijí a jsou vychováni. Svou podstatnou roli hraje také vliv školy a učitele, kteří mají za úkol jedincům literaturu představit a vysvětlit, proč je čtení důležité. Média a televize spolu s informačními technologiemi a internetem pak hrají roli především v dnešní době (ve srovnání s dobou dřívější) a to díky technologickému pokroku, který přinesla doba.

Dříve děti četly více, což dokazují i četné výzkumy. Neexistovaly totiž faktory jako televize, informační technologie a internet. Neměly tedy na děti jak působit. I kvůli tomu dnes právě děti čtou méně a nepovažují čtení za něco zábavného. Ale tyto faktory přináší i svá pozitiva v rozšíření možností, jak knihy číst, jak se k nim dostat a jak najít více informací rychleji. Které faktory působí na žáky dvou konkrétních středních škol, tomu se budu věnovat v praktické části.

II PRAKTICKÁ ČÁST

5 Výzkum čtenářství na středních školách

V rámci praktické části byl analyzován stav čtenářství a postoj k němu na dvou konkrétních středních školách, a to jsou Gymnázium Žďár nad Sázavou a Vyšší odborná škola a střední průmyslová škola Žďár nad Sázavou. Tyto konkrétní školy jsem zvolila především proto, aby bylo možné porovnat odlišnosti ve čtenářství žáků gymnázia a střední odborné školy. Věkové rozpětí (druhé a čtvrté ročníky) bylo vybráno na základě rozdílů, které můžeme zaznamenat mezi žáky, které čeká maturitní zkouška a které prozatím nikoliv. Dle tématu celé práce zpracovávám jednotlivé faktory dle částí dotazníku a jaké z těchto faktorů působí na žáky v největší míře. V neposlední řadě poukazuji na odlišnosti, k nimž je třeba přihlídnout v učitelské praxi ve výuce českého jazyka a literatury. Ty uvádím jako doporučení současným pedagogům a také jako vlastní pohled na svoji budoucí praxi v učitelství českého jazyka a literatury.

5.1 Cíl výzkumu

Stanoveným cílem celé práce je zjistit kvantitu čtenářství, která je posuzována na základě počtu přečtených knih a celkového zájmu žáka o čtení, jednotlivé žánry a knižní tituly, které si k četbě žáci vybírají, ať už se jedná o povinnou četbu nebo četbu z vlastního zájmu, a rozlišit odlišnosti mezi žáky v jednotlivých ročnících a na jednotlivých školách.

5.2 Výzkumný problém a předpoklady

V úvodu celé práce poukazuji na průzkum Národní knihovny České republiky⁸⁰, který ukazuje, že mezi lety 2013–2017 zejména u adolescentů došlo k poměrně výraznému poklesu zájmu o četbu a knihy. Ve svém výzkumu se zaměřuji na konkrétní

---

⁸⁰ FRIENDLAENDEROVÁ, Hana; RICHTER, Vít. České děti a mládež jako čtenáři v roce 2017. Základní údaje o průzkumu. In: *Čtenářství – IPK – informace pro knihovny*. [online]. 16. 7. 2019 [cit. 31. 10. 2019]. Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/ctenarstvi-1/12_Cten.htm#pruzkumy

faktory – rodina, škola, média, televize, informační technologie a internet – a jejich pozitivní či negativní vliv na zkoumané žáky vzhledem k jejich vztahu ke čtení. Zajímám se tedy o konkrétní důvody, které žáky vedou ke čtení a které je od čtení naopak odrazují.

Mezi mé hlavní předpoklady patří:

1. žáci gymnázia čtou mnohem častěji a více než žáci SPŠ
2. žáci jsou ke čtení od mala vedeni rodinou (tzn. žáci, jejichž rodiče čtou, mají doma knihovnu atp., čtou také)
3. učitelé českého jazyka a literatury žáky pozitivně motivují ke čtení
4. učitelé českého jazyka a literatury žákům představují a doporučují k četbě díla současné literatury
5. žáci jsou ovlivněni především informačními technologiemi a internetem (tento faktor dominuje nad ostatními)

Častější čtení žáků gymnázia oproti žákům SPŠ předpokládám na základě výsledků v šetření PISA, o kterém píše v podkapitole 1.3, *Čtenářství a čtenářská gramotnost*. To, ačkoliv se týká čtenářské gramotnosti a nikoli čtenářství, ukazuje, že žáci odborných škol prokazují v tomto šetření výrazně horší výsledky oproti gymnazistům.⁸¹ Pravděpodobně tak budou číst méně častěji.

Rodina hraje ve čtenářství velmi důležitou roli zejména v dětství, což uvádím v podkapitole 4.1., *Rodina*, s odkazy na informace načerpané z odborné literatury. Předpokládám, že i pro oslovené žáky se potvrdí, že pokud se jejich rodiče a příbuzní věnují četbě a vytvářejí pro četbu vhodné podmínky, čtou oslovení jedinci také.

Vzhledem k již zmíněnému šetření PISA, ve kterém gymnazisté cítili ze strany učitelů více entusiasmů oproti žákům odborné školy, předpokládám určitou pozitivní motivaci ze strany učitele. To souvisí i s předpokladem č. 4. Pozitivní motivací ke čtení může být také doporučování děl současné literatury.

A poslednímu předpokladu se věnuji zejména proto, že v rámci průzkumu Národní knihovny České republiky bylo nejvíce uváděnou volnočasovou aktivitou

---

⁸¹ BASL, Josef; BLAŽEK, Radek; JANOTOVÁ, Zuzana; POTUŽNÍKOVÁ, Eva. *Mezinárodní šetření PISA 2018 – Národní zpráva*. 1. vydání. Praha: Česká školní inspekce, 2019, s. 7. ISBN 978-80-88087-24-3.

používání sociálních sítí a internetu a poslech hudby, což se děje prostřednictvím informačních technologií. Může se tak jednat o hlavní faktor, který působí na čtenářství.

5.3 Metodologie

Výzkum byl proveden pomocí dotazníku (Příloha A), který byl zadán ve druhých a čtvrtých ročnících středních škol. Dotazník vlastní konstrukce byl strukturován do čtyř částí.

V úvodní části jsem svoji pozornost zaměřila především na demografické údaje respondentů a základní přehled toho, jak často zkoumaní žáci čtou beletrii, zda se považují za čtenáře či nečtenáře nebo jaké mají oblíbené knihy.

Druhá část se věnuje rodině a rodinnému prostředí, konkrétně jaké podmínky pro čtenářství vytvářela rodina v dětství daného jedince a jaké vytváří v současnosti, zda rodiče, sourozenci a prarodiče žáků čtou, jak často a jestli navštěvují knihovny, aby si vypůjčili knihy.

Třetí část je zaměřena na školu a výuku českého jazyka a literatury, na to, zda je pro žáky tento předmět oblíbený či nikoliv, jaké podmínky vytváří učitel v hodinách literatury a jakým způsobem učitel s žáky v hodinách pracuje (jestli využívá ukázky z literárních děl, motivuje žáky ke čtení apod.).

Ve čtvrté a poslední části spojuji televizi, média, informační technologie a internet ve vztahu se čtenářstvím žáků, tedy do jaké míry vnímají propojení filmů a seriálů s knihami, jakými způsoby se setkávají s knihami pomocí informačních technologií (čtení knih pomocí elektronických zařízení, poslech audio knih atd.), a jestli pracují s internetem při vyhledávání knih povinných do školy a knih, které si přečtou ve volném čase.

5.4 Výzkumný vzorek

Výzkum byl prováděn v celkem osmi třídách. V případě gymnázia se jednalo o dvě třídy z čtyřleté formy studia (2.A a 4.A) a dvě třídy z osmileté formy (sexta a oktáva), v případě střední průmyslové školy šlo o dvě třídy z oboru Ekonomika

a podnikání (2.B a 4.B) a o dvě třídy z oboru Informační technologie (2.E a 4.E). Tyto dva různé obory byly na SPŠ vybrány z hlediska rozdílného počtu dívek a chlapců ve třídách studujících tyto obory. U oboru Ekonomika a podnikání převažují děvčata, u oboru Informační technologie naopak chlapci. Na rozdíl od gymnázia, kde ve většině případů převažují dívky nad chlapci, ale mnohem méně, je zde rozdíl mezi chlapci a dívkami daleko patrnější.

Důležité je také zmínit časovou dotaci předmětu český jazyk a literatura na obou školách. U Gymnázia Žďár nad Sázavou se v každém roce výuky jedná o 4 vyučovací hodiny týdně.⁸² Není uvedeno, jakou část z těchto čtyř hodin bude tvořit literatura, jakou část sloh a jakou část mluvnice, to záleží na samotném vyučujícím, zpravidla ale půjde o dvě vyučovací hodiny literatury, jednu vyučovací hodinu mluvnice a jednu vyučovací hodinu slohu.

Hodinová dotace se na odborné škole odvíjí od zaměření dané školy a konkrétního oboru, který se dá na dané střední odborné škole studovat. Budu-li hovořit o Vyšší odborné škole a střední průmyslové škole Žďár nad Sázavou, musím se zaměřit na konkrétní obory, abych byla schopna uvést počet hodin českého jazyka a literatury týdně. V prvním a ve druhém ročníku jde o 2 vyučovací hodiny týdně a ve třetím a čtvrtém ročníku jde o 3 vyučovací hodiny týdně, a to pro oba obory, které se týkají mého výzkumu (Informační technologie⁸³ a Ekonomika a podnikání⁸⁴). To je v celkovém součtu celého čtyřletého studia o 6 hodin týdně méně oproti gymnáziu, samozřejmě na úkor odborných předmětů daných oborů, které na gymnáziu díky jednotnosti oboru pro všechny chybí. Pozitivní ale je, že ve čtvrtých ročnících mají studenti této střední odborné školy navíc jednu hodinu půlenou, tzn. učitel má šanci věnovat se některým věcem podrobněji, protože učí menší skupinu žáků. To je vzhledem k blížící se maturitní zkoušce podstatné.

---

⁸² Gymnázium Žďár nad Sázavou – Školní vzdělávací program zpracovaný podle RVP G – vyšší gymnázium [online]. Žďár nad Sázavou: Gymnázium Žďár nad Sázavou, 2019. [cit. 11. 2. 2020]. Dostupné z: https://www.gymzr.cz/files/files/dokumenty-studium/svp/svp_vg_2019.pdf?v=2

⁸³ KLETEČKA, Jaroslav. Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Žďár nad Sázavou. *Učební plán studijního oboru INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE 18-20-M/01 (denní studium)* [online]. Žďár nad Sázavou: Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Žďár nad Sázavou, 2019 [cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.spszr.cz/data/informatika.pdf>

⁸⁴ KLETEČKA, Jaroslav. Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Žďár nad Sázavou. *Učební plán studijního oboru EKONOMIKA A PODNIKÁNÍ 63-41-M/01 (denní studium)* [online]. Žďár nad Sázavou: Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Žďár nad Sázavou, 2019 [cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.spszr.cz/data/ekonomika.pdf>

Na druhou stranu žáci nemají takovou časovou dotaci českého jazyka a literatury jako žáci gymnázia. Je to ale dáno typem školy a výběrem žáka, který si v deváté třídě základní školy volí, kterým směrem se vydá.

Celkem se výzkumu zúčastnilo 211 respondentů, z toho 106 respondentů z gymnázia a 105 respondentů ze SPŠ. Počty studentů v jednotlivých ročnících i dle pohlaví jsou uvedeny v následujících tabulkách 1, 2 a 3.

Tabulka 1 - Počty respondentů dle jejich pohlaví

pohlaví	gymnázium	SPŠ	celkem
ženy	76	39	115
muži	30	66	96
celkem	106	105	211

Tabulka 2 - Počty respondentů v jednotlivých třídách dle pohlaví (gymnázium)

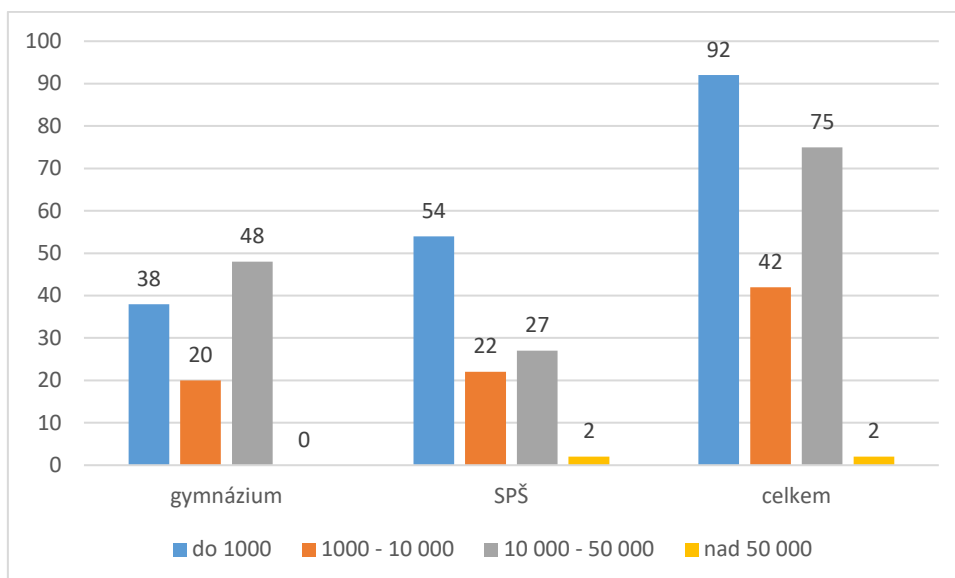
pohlaví	2.A	sexta	4.A	oktáva
ženy	18	21	18	19
muži	5	7	10	8
celkem	23	28	28	27

Tabulka 3 - Počty respondentů v jednotlivých třídách dle pohlaví (SPŠ)

pohlaví	2.B	2.E	4.B	4.E
ženy	24	1	14	0
muži	5	24	3	34
celkem	29	25	17	34

V úvodní části průzkumu jsem svoji pozornost zaměřila především na demografické údaje respondentů a základní přehled toho, jak často zkoumaní žáci čtou beletrii, zda se považují za čtenáře či nečtenáře nebo jaké mají oblíbené knihy.

Z hlediska demografických údajů jsem se ptala, z jak velké obce podle počtu obyvatel daný žák pochází. Výsledky zaznamenává následující graf 1.

Graf 1 - Počty respondentů dle velikosti obce, ze které pocházejí

Na gymnáziu převažují žáci pocházející pravděpodobně přímo ze Žďáru nad Sázavou. Ten má jako město k 1. 1. 2020 evidováno 20 769 obyvatel.⁸⁵, proto s odpovědí 10 000 – 50 000 obyvatel pracuji jako se Žďárem nad Sázavou. Větší zastoupení mají ale také žáci z okolních vesnic, kteří do školy dojíždějí. Ti převažují na SPŠ. V rámci této školy funguje také internát, kde se žáci, kteří nepocházejí ze Žďáru, mohou ubytovat, tudíž pocházejí z jiné oblasti a v jejich případě se může odpověď lišit. Nedá se ale přímo říct, jestli to, z jaké obce žáci pocházejí, působí nějak na jejich čtenářství. Mezi oběma skupinami se našli jak čtenáři, tak nečtenáři.

5.5 Výsledky a jejich interpretace

5.5.1 Úvodní část výzkumu

Mé další otázky směřovaly k tomu, jak často žáci čtou beletrii⁸⁶. Bohužel z některých odpovědí bylo patrné, že na průmyslové škole čtenářský deník nemají povinný, tudíž učitel nebo učitelka žákům nezadává žádné knihy a neověřuje jejich

⁸⁵ Město Žďár nad Sázavou. Základní informace. *Žďár nad Sázavou* [online]. [cit. 17. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zdarns.cz/mesto-zdar/zakladni-informace>

⁸⁶ Beletrii jsem specifikovala jako uměleckou literaturu, tzn. próza, drama a poezie, včetně povinné četby. Jako povinnou četbu považuji knihy zadávané ve škole učitelem, které musí žáci přečíst a zpracovat do čtenářského deníku.

přečtení. Výrazně se tím ztenčuje podíl těch, kteří sice nečtou pro svoji vlastní zábavu, ale čtou alespoň proto, že musí kvůli školním povinnostem. Jak často žáci čtou beletrii uvádím v tabulce 4.

Tabulka 4 - Počty žáků a četnost jejich četby beletrie dle jednotlivých škol

škola	každý den	jednou týdně	jednou měsíčně	méně
gymnázium	12	42	24	28
SPŠ	4	7	23	71
celkem	16	49	47	99

Výsledek u odpovědi „méně“ výrazně zvýšili žáci průmyslové školy, z nichž méně než jednou měsíčně čte 71 žáků, což je více než polovina. Naopak na gymnáziu více než polovina čte jednou týdně a jednou měsíčně. Z toho vyvozují svůj výzkumný předpoklad č. 1 – gymnazisti čtou mnohem více (ať už jde o maturitní ročník či nikoliv) než studenti odborné školy.

To potvrzuje i další otázka, ve které měli žáci uvést, zda se považují za čtenáře⁸⁷ či nečtenáře⁸⁸. V celkovém podílu se žáci více považují za nečtenáře než za čtenáře, opět je ale toto číslo zvýšeno díky žákům průmyslové školy. Někteří gymnazisti k sobě ale byli možná více kritičtí – oproti žákům SPŠ přečetli za poslední rok mnohem více knih, ale i tak se považují za nečtenáře. Celková data zachycuje následující tabulka 5.

Tabulka 5 - Čtenáři versus nečtenáři

škola	čtenář	nečtenář
gymnázium	57	49
SPŠ	28	77
celkem	85	126

Nečtenáři dále měli uvést důvod, proč nečtou, a zde převažoval prostý důvod – čtení je nebaví. Tato odpověď byla opět výraznější u žáků odborné školy, u gymnazistů

⁸⁷ Čtenář je člověk, který čte pravidelně beletrii, ať už do školy nebo ze svého vlastního zájmu.

⁸⁸ Nečtenář je člověk, který pravidelně nečte beletrii a nečte nic z vlastního zájmu.

převládá nedostatek času, nejčastěji kvůli školním nebo pracovním povinnostem. Žáci nečtenáři také uváděli, že ke čtení by je motivovalo to, kdyby jim o knize někdo řekl zajímavosti, nějakým způsobem je na čtení nalákal tak, že by poutavě vyprávěl, o čem kniha je, nebo také v případě filmového zpracování uvedl srovnání film versus kniha. Z toho je již částečně patrné, že televize, informační technologie a internet hrají ve čtenářství svoji roli. O jak silnou roli jde budu rozebírat v dalších kapitolách.

Počet přečtených knih je u jednotlivých škol i ročníků různý. Průměrně gymnazisti přečetli mnohem více knih než studenti SPŠ. Čtvrté ročníky celkově četly více než druhé ročníky, což je pravděpodobně dáno blízcí se maturitní zkouškou z českého jazyka, ke které je třeba přečíst minimálně 20 vybraných knih. Studenti gymnázia ze čtvrtých ročníků četli pak mnohem více než studenti SPŠ ze čtvrtých ročníků, z čehož je patrné, že studenty průmyslové školy ani maturitní zkouška příliš nemotivuje ke čtení. Těmito daty, která pro přehled uvádím v tabulce 6, se opět potvrzuje můj výzkumný předpoklad č. 1.

Tabulka 6 - Počet knih, které dotazovaní přečetli za poslední rok (průměrně)

škola	2. ročník	4. ročník	celkem
gymnázium	7	15	12
SPŠ	3	5	4
celkem	5	10	8

Pokud se zaměřím na oblíbené knihy žáků z jejich dětství, odpovědi byly dost rozličné. Většina oslovených si na tuto knihu vzpomnělo a uvedli ji, to znamená, že nějakou takovou měli. Objevovaly se tituly jako například Deník malého poseroutky (Jeff Kinney), Honzíkova cesta (Bohumil Říha), Děti z Bullerbynu (Astrid Lindgrenová), Klub záhad (Thomas Brezina), nebo také Harry Potter (J. K. Rowlingová) či Letopisy Narnie (C. S. Lewis). Z hlediska žánrů šlo tedy o literaturu s dětskými hrdiny, nejčastěji dobrodružné knihy, fantasy, ale uváděny byly i pohádky.

Nynější žánrové preference pak zcela vyhrálo fantasy, které jako svůj oblíbený žánr uvedlo 68 žáků. Dominovaly také knihy o lásce, příběhy podle skutečné události, dobrodružné nebo válečné knihy. Neopomenou zmínit ani to, že 7 respondentů uvedlo,

že jejich oblíbeným žánrem knih jsou knihy odborné, což značí, že sice nepreferují beletrii, ale zcela určitě se dá i s odbornou literaturou počítat jako se součástí čtenářství.

Oblíbené tituly u žáků nyní byly velmi různé a záleželo samozřejmě na tom, o co se daný žák zajímá, co ho baví a také jestli se jedná o dívku nebo o chlapce. U gymnazistů a také u obou tříd oboru Ekonomika a podnikání, kde ve třídách převládají děvčata, vyhrávaly knihy o lásce, jako jsou *Než jsem tě poznala* (Jojo Moyesová), *Hvězdy nám nepřály*, *Hledání Aljašky* nebo *Papírová města* (vše od Johna Greena), ale také *Poslední aristokratka* (Evžen Boček). Chlapci naopak preferovali žánry fantasy a detektivky – *Zaklínač* (Andrzej Sapkowski), *Eragon* (Christopher Paolini) či *Sněhulák* (Jo Nesbø). Potěšilo mě, že žáci uváděli i novější tituly, například *Tatér z Osvětimi* (Heather Morrisová) z roku 2018⁸⁹ nebo *Hana* (Alena Mornštajnová) z roku 2017.⁹⁰ Poslední dva uvedené tituly mají válečnou tematiku, která je momentálně velmi oblíbená. Vesměs ale převládají tituly, u nichž je k dispozici také filmové zpracování, takže zde opět může hrát svoji roli faktor televize a internetu, předpokládám-li, že si žáci knihu přečetli na základě filmu či je k přečtení inspirovalo, že daná kniha má i filmové zpracování.

Knihy zadávané učitelem ve škole ve formě povinné četby se většinou nepyšní tím, že by si je studenti oblíbili, přesto však většina dotazovaných byla schopna uvést, která taková kniha se jim líbila nejvíce a která nejméně. Oblíbené zůstávají tituly známých spisovatelů – *Romeo a Julie* (William Shakespeare), *Paní Bovaryová* (Gustave Flaubert) či *Farma zvířat* (George Orwell). Naopak mezi neoblíbenými jsou typicky složitější díla na interpretaci a také díla s větším počtem stran – *Anna Karenina* (L. N. Tolstoj), *Faust* (J. W. Goethe), z českých poté *Máj* (K. H. Mácha) nebo *Babička* (Božena Němcová).

Je tedy zřejmé, že většina žáků si vzpomněla na svoji oblíbenou knihu z dětství, s největší pravděpodobností tedy měli ke knihám přístup ať už doma nebo ve škole. Byli schopni také uvést svoji oblíbenou knihu nyní. Zde dotazovaní neuváděli knihy ze školní

---

⁸⁹ Databáze knih s.r.o. *Tatér z Osvětimi / Tetovač z Auschwitzu: Tatér z Osvětimi* – Heather Morris. *Databáze knih* [online]. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/tater-z-osvetimi-tetovac-z-auschwitzu-tater-z-osvetimi-382011>

⁹⁰ Databáze knih s.r.o. *Hana* – Alena Mornštajnová. *Databáze knih* [online]. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/hana-324332>

četby, což je potěšující, protože to určitým způsobem ukazuje, že se žáci zajímají o četbu i z vlastního zájmu. Někteří žáci ale tyto knihy neuvedli, hlavně žáci odborné školy, a to souvisí i s počtem přečtených knih za poslední rok, který byl značně nižší právě u těchto žáků ve srovnání s gymnazisty. Čtou tedy výrazně méně. To přivádí k doporučení všem pedagogům a rodičům, že je třeba tyto žáky ke čtení nějak motivovat v souvislosti s jednotlivými faktory působícími na čtenářství, tedy například doporučovat rodičům, aby se s dětmi o knihách více bavili, motivovat ve škole jako učitel žáky ke čtení doporučováním nových titulů nebo žákům ukázat, že k dané knize existuje zajímavé video nebo celé filmové zpracování, aby místo trávení času na sociálních sítích využívali internet ke hledání informací o knize, která je zaujala díky těmto doporučením.

5.5.2 Rodina jako faktor ovlivňující čtenářství

Po úvodní části průzkumu přichází na řadu analýza jednotlivých faktorů, z nichž první je rodina. Pro rozvíjení vztahu ke knihám je důležité, aby rodiče u svých dětí podporovali čtení. V prvních letech života dítěte je to předčítání, po vstupu dítěte do školy je to snaha s dítětem číst. Podstatné je taky dát dětem knihy k dispozici, povídat si s nimi o četbě a pořídit jim vlastní knihovnu, o čemž jsem hovořila v teoretické části v podkapitole č. 4.1, *Rodina*. Děti také napodobují, co okolo sebe vidí, svoji roli tak hraje i to, zda rodiče, sourozenci a prarodiče čtou a chodí do knihovny, protože považují-li rodinní příslušníci čtení za důležité, povedou k tomu i svoje děti. Ty si tak vypěstují ke čtení dobrý vztah, který může přetrvat do budoucnosti. Mimo jiné na čtenářství může svůj vliv mít také struktura osobnosti nebo temperament, které se utvářejí u každého jedince individuálně, ale s působením rodinného prostředí.

Více než polovině všech respondentů jejich rodiče pravidelně předčítali, když ještě neuměli číst. Jen pouhým 18 vůbec. Přehled je uveden v tabulce 7.

Tabulka 7 - Četnost předčítání rodičů respondentům, když ještě neuměli číst

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	81	22	3
SPŠ	52	38	15
celkem	133	60	18

Podobný výsledek zaznamenala otázka, zda rodiče s dotazovanými četli, když byli v předškolním věku, popř. v první nebo druhé třídě základní školy. Se 121 žáky jejich rodiče pravidelně četli, se 70 žáky pouze občas. Úplně všichni ale měli doma knihy, které si děti mohly prohlížet a číst, ať už samy nebo s rodiči. Bohužel nyní více než polovinu rodičů těchto žáků nezajímá, zda jejich děti čtou, a to ani v případě, že se jedná o povinnou četbu. Do jaké míry rodiče respondentů zajímá, zda čtou či nikoliv, zaznamenává tabulka 8.

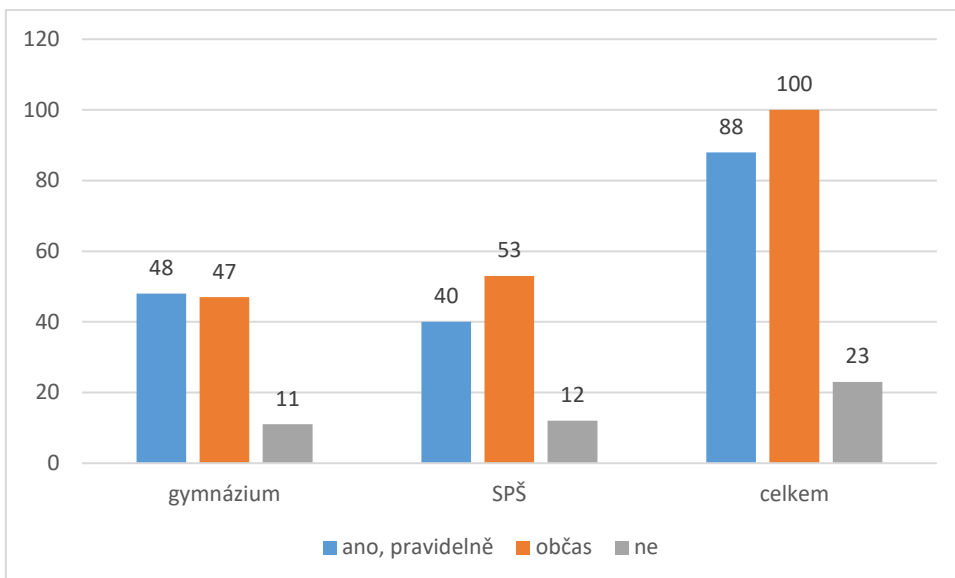
Tabulka 8 - Aktuální zájem rodičů o čtení

škola	ano	ne
gymnázium	46	60
SPŠ	43	62
celkem	89	122

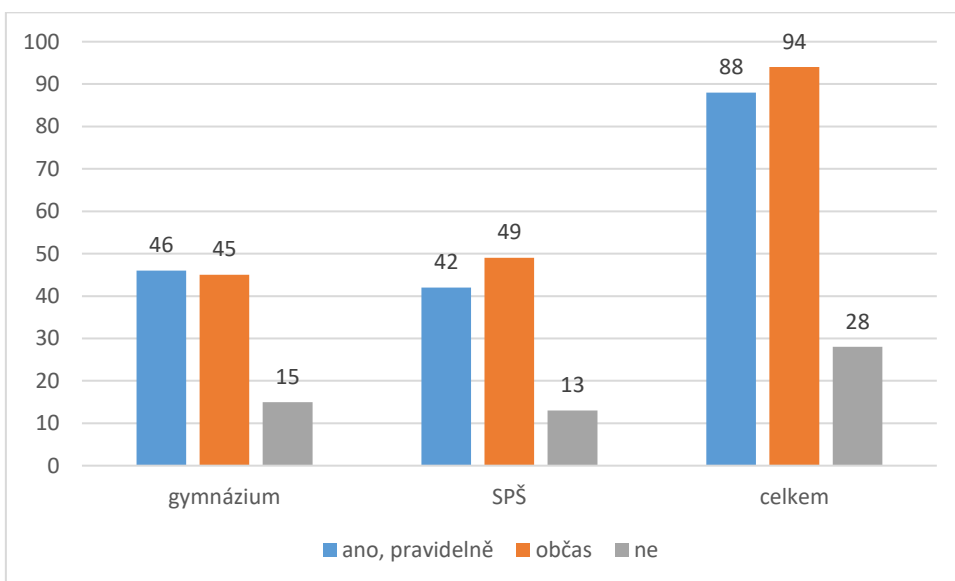
Další mé otázky směřovaly k tomu, jestli nejbližší příbuzní žáků čtou a jak často. Šlo konkrétně o rodiče, sourozence a prarodiče. Byla vyřazena jedna odpověď u četnosti čtení prarodičů⁹¹ a osm odpovědí u četnosti čtení sourozenců⁹². Výsledky zaznamenávají následující grafy 2, 3 a 4. Z těchto grafů je patrné, že u kategorie rodičů a prarodičů jsou si odpovědi „ano, pravidelně“ a „občas“ velmi blízké, tzn. rozdíl mezi nimi není nijak velký. Dá se tedy říct, že téměř všichni rodiče a prarodiče dotazovaných žáků čtou pravidelně nebo alespoň občas. U sourozenců je bohužel rozdíl daleko patrnější.

⁹¹ Jeden dotazovaný uvedl, že nemá prarodiče.

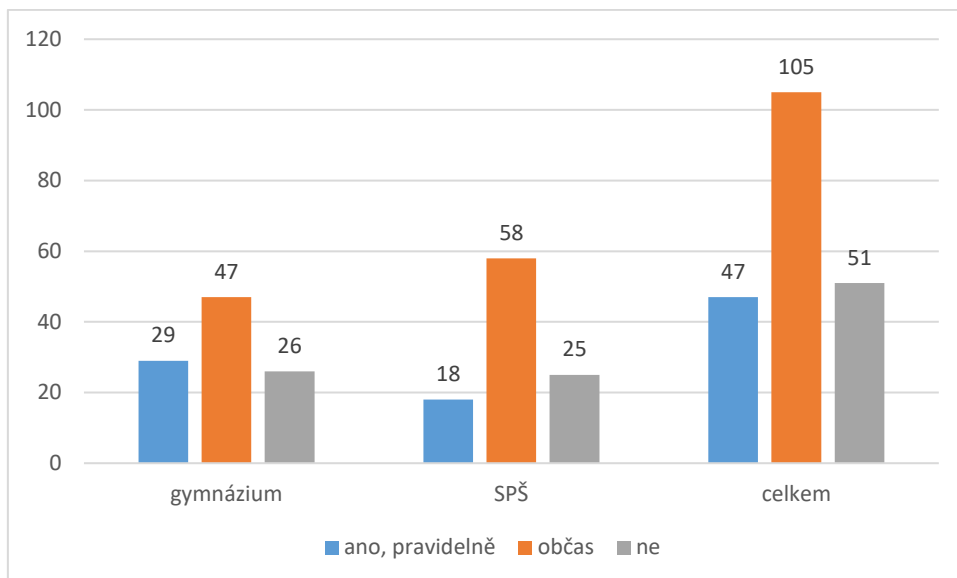
⁹² Osm dotazovaných uvedlo, že nemá sourozence.

Graf 2 - Četnost čtení rodičů

Graf 3 - Četnost čtení prarodičů

Graf 4 - Četnost čtení sourozenců

Pokud se zaměříme jen na žáky, kteří sami sebe označili za čtenáře, více než polovina odpověděla, že jejich rodiče čtou pravidelně. U jejich prarodičů a sourozenců bylo toto číslo nižší, z čehož se dá vyvozovat, že ne všichni čtenáři jsou determinováni svými prarodiči a sourozenci, ale mohou mezi nimi takoví být. Zde záleží na vztahu, který mezi nimi panuje, a také na pohlaví – např. jedna z oslovených uvedla, že ona sama je vášnivou čtenářkou, ale její bratr je typický nečtenář.

Neodmyslitelný vliv z výsledků u těchto otázek však zůstává u rodičů, jakožto těch, kteří na dítě působí primárně v dětství i v období adolescence. Rozdíly mezi gymnazisty a žáky SPŠ nebyly příliš patrné – někteří studenti SPŠ sami nečtou, ale jejich rodiče nebo sourozenci čtou pravidelně, to samé platí pro studenty gymnázia. Ne ve všech případech tak můžeme říct, zda i nyní je rodina faktorem, který podporuje v žácích čtenářství, protože se většina rodičů nezajímá, zda jejich děti čtou. Svůj vliv ale měla především v dětství, neboť aspoň u některých vytvořila rodina takové podmínky, kdy si dítě odneslo pozitivní vztah ke čtení do dospělosti. Tím se potvrzuje výzkumný předpoklad č. 2, protože ačkoliv se nyní rodiče o čtenářství svých dětí příliš nezajímají, v dětství svým dětem připravili takové podmínky, aby se se čtením setkávali, a ve čtení je podporovali. Více než polovina žáků čtenářů má totiž rodiče, kteří čtou pravidelně.

Svoji roli může hrát také prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá a žije a které mu poskytuje rodina. Je tedy podstatné, zda vůbec žáci mají doma nějaké místo, kde si mohou

nerušeně číst. Téměř většina takové místo má, je to pro ně jejich vlastní pokoj, nejčastěji postel, křeslo nebo také zahrada. Více než polovina všech žáků také disponuje svojí vlastní knihovnou, podobné množství žáků uvedlo, že jejich rodiče knihovnu vlastní. 84 z nich však knihy z knihovny svých rodičů nečte. Konkrétní počty uvádím v následujících tabulkách 9 a 10.

Tabulka 9 - Počty žáků mající doma vlastní knihovnu

škola	ano	ne
gymnázium	82	24
SPŠ	56	49
celkem	138	73

Tabulka 10 - Počty žáků, jejichž rodiče mají doma vlastní knihovnu

škola	ano	ne
gymnázium	79	27
SPŠ	71	34
celkem	150	61

Až na dvanáct žáků všichni také někdy dostali od rodičů nebo příbuzných jako dárek knihu, ale jen 128 z dotazovaných si knihu i samo přeje. Ale 55 žáků SPŠ uvedlo, že si jako dárek knihu nepřeje. To může být způsobeno tím, že mimo čtení tito žáci preferují jiné zájmy, více je baví technika, nebo si raději knihy půjčují.

S tím souvisí i další otázka, a to, zda a jak často si chodí žáci do knihovny půjčovat knihy. Není to tak časté, jak jsem očekávala. V celkovém součtu téměř polovina z nich do knihovny pro knihy nechodí. Přesné výsledky uvádí tabulka 11.

Tabulka 11 - Četnost půjčování knih z knihovny (žáci)

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	32	49	25
SPŠ	6	28	71
celkem	38	77	96

To samé je bohužel jak u rodičů, tak u sourozenců. To uvádí tabulky 12 a 13.

Tabulka 12 - Četnost půjčování knih z knihovny (rodiče)

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	12	27	67
SPŠ	8	37	60
celkem	20	64	127

Tabulka 13 - Četnost půjčování knih z knihovny (sourozenci)

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	12	40	50
SPŠ	8	37	56
celkem	20	77	106

Zde vyvstává otázka, jak velký vliv to na respondenty má. Je totiž možné, že tím, že rodiče ani sourozenci dotazovaných nechodí do knihovny, nechodí tak do knihovny ani sami žáci. Buď žáci do knihovny chodit nepotřebují, knihy si půjčují například od svých známých nebo si je kupují (ať už tištěné nebo v elektronické verzi), nebo nedělají ani to. To, že žáci nechodí do knihovny, nemusí nutně znamenat, že nečtou, zcela určitě tak ale přichází o možnost, jak se ke knihám dostat, obzvláště ti, co nemají doma vlastní ani rodinnou knihovnu.

Podstatnou část tvoří také přátelé a kamarádi, což je kategorie, kterou řadím k rodině, protože ačkoliv žáci většinu přátel získají ve škole, mohou mít kamarády i mimo školu, například v rámci svých zájmových činností. 149 žáků uvedlo, že mezi kamarády mají vášnivého čtenáře⁹³. Bohužel se nedá říct, že by to mělo vliv přímo na čtenářství daného žáka. Zde přirozeně záleží na vztahu, který s tímto kamarádem daný respondent má. Zhruba polovina žáků si pak alespoň občas se svými kamarády o knihách povídá, což beru jako velmi pozitivní, ať už se řeší knihy z povinné četby nebo knihy, ve kterých žáci našli zalíbení ve vlastním zájmu. Tomu se věnuje tabulka 14.

---

⁹³ Člověk, který čte často, pravidelně a velmi rád.

Tabulka 14 - Četnost četby a knih jako témat hovoru

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	13	72	21
SPŠ	2	42	61
celkem	15	114	82

Více než polovina pak uvádí, že jim jejich kamarád někdy knihu doporučil. Opět nadpoloviční většina uvedla, že si někdy přečetli knihu na základě doporučení od kamaráda nebo kamarádky. Tato čísla byla u všech otázek však vyšší u žáků gymnázia. Žáci SPŠ si o knihách sice občas také povídají, ale už málokdy si přečtou knihu na doporučení od kamaráda. Kamarádi na jejich čtenářství tudíž nemají takový vliv jako rodina, která je jako faktor podstatně výraznější.

5.5.3 Škola a školní prostředí jako faktor ovlivňující čtenářství

V další části výzkumu jsem se zabývala tím, jaký faktor tvoří škola a školní prostředí. O hodinové dotaci předmětu český jazyk a literatura pro gymnázium i SPŠ jsem již hovořila v podkapitole č. 5.4, *Výzkumný vzorek*. V rámci dotazníku patřila ale jedna z mých otázek tomu, jaký podíl týdenní hodinové dotace vytváří literatura. Žáci druhých ročníků gymnázia mají 2 hodiny literatury týdně, čtvrté ročníky poté 3 hodiny týdně. Druhé ročníky SPŠ disponují 1 hodinou a čtvrté ročníky 2 hodinami týdně. To je v porovnání u žáků průmyslové školy značně menší dotace, nicméně je to na úkor odborných předmětů, které gymnazistům v učebních plánech chybí.

Čtenářství může být ovlivněno školou pozitivně i negativně. Pozitivně ve smyslu, že jsou žáci ke čtení vedeni a motivováni, negativně ve smyslu, že je český jazyk a literatura jako předmět nebaví, nejsou dostatečně podněcováni anebo mají příliš povinností do jiných předmětů, které považují za důležitější.

To se poté odráží i na hodnocení, resp. známce z tohoto předmětu, ačkoliv ta je ovlivněna i slohem a mluvnicí, jež bezpochyby k tomuto předmětu také patří. Jedná se o vliv, do kterého přímo nevidím, protože v dané třídě neučím, nedovedu tedy posoudit,

zda žák, který má například známku horší, snahu projevuje, jen mu nevycházejí testy a diktáty, nebo se jedná o žáka bez zjevného zájmu o literaturu a český jazyk jako takový, ale i tento vliv může mít svůj podíl. Převládají žáci, kteří byli hodnoceni v pololetí tohoto školního roku⁹⁴ známkou chvalitebně. Ani na jedné škole nedostal žák nedostatečnou. Nedá se ale říct, že by známka hrála nějakou roli. Byli tací, kteří zaznamenali dobře, a přesto uvedli, že je tento předmět baví a označili se za čtenáře. Byli ale i tací, kteří byli ohodnoceni výborně a číst je nebaví. Pokud se ale zaměříme na kategorii dostatečně (tyto známky zaznamenali pouze žáci SPŠ), tak u všech sedmi případů šlo o nečtenáře. Jednotlivé počty žáků s daným hodnocením i dle ročníků uvádím v následující tabulce 15.

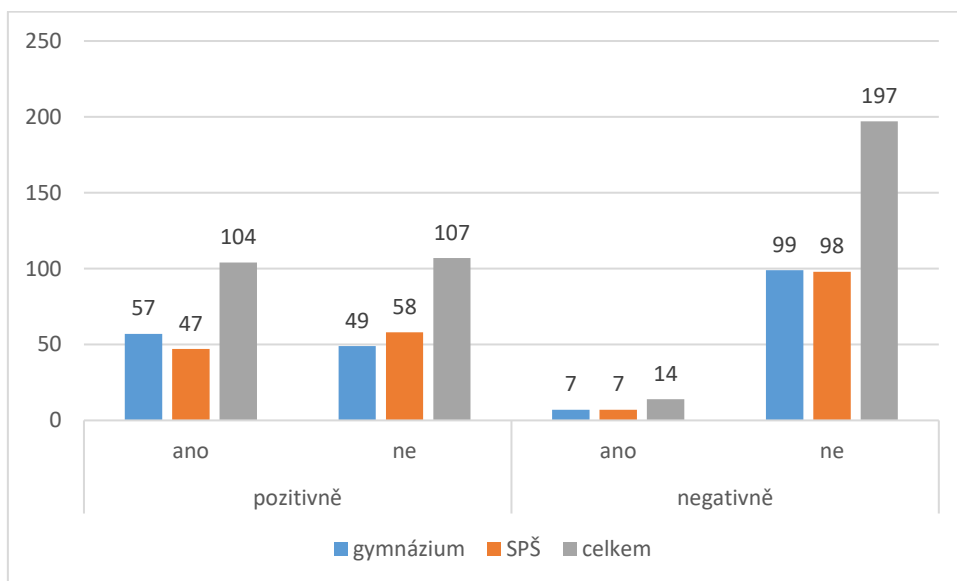
Tabulka 15 - Hodnocení žáků v pololetí školního roku 2019/2020 (předmět český jazyk a literatura)

škola	ročník	výborně	chvalitebně	dobře	dostatečně	nedostatečně
gymnázium	2. roč.	18	26	7	0	0
	4. roč.	13	34	8	0	0
G celkem		31	60	15	0	0
SPŠ	2. roč.	6	23	20	5	0
	4. roč.	8	25	16	2	0
SPŠ celkem		14	48	36	7	0
celkem		45	108	51	7	0

Svoji pozornost jsem zaměřila také na to, jak žáci vnímají svého učitele českého jazyka a literatury, zda je v hodinách nějakým způsobem motivuje ke čtení a jestli pozitivně či negativně. Jako pozitivní motivaci jsem označila činnosti, jako jsou například doporučování knih nebo poskytování zajímavých informací navíc, jako negativní motivaci poté to, že učitel nesděljuje žádné zajímavé informace a žáci z něj mají pocit, že jim pouze látku jen odpřednáší a nutí je číst povinnou četbu, ale necítí z něj žádný zápal. To беру jako velmi podstatné, protože i když žák necítí ke čtení chuť a nebaví ho ani literatura ve škole, může učitel na tohoto žáka nějak zapůsobit, a to už jen a pouze svým vystupováním a celkovým přístupem. U pozitivní motivace byly výsledky velmi

⁹⁴ Školní rok 2019/2020.

vyrovnané. Naopak téměř nikdo z žáků nevěděl, že by na ně působil vyloženě negativně. Podrobnější výsledky zachycuje graf 5.

Graf 5 - Pozitivní a negativní motivace učitelem

Zde svůj výzkumný předpoklad č. 3 potvrzují, protože polovina žáků hovoří o pozitivní motivaci ze strany učitele. Alespoň polovina respondentů to tedy tak vnímá. Nelze ale říct, že daní učitelé na žáky působí pouze pozitivně. Přirozeně se najdou tací žáci, které třeba daný předmět baví a zajímá, ale nesejí jim výuka daného učitele. Může jít ale také o opačný případ, kdy sice výuka žáku vyhovuje, ale předmět mu nejde, nedaří se mu učit nazpaměť fakta, některé věci není schopen odvodit anebo mu například nejde mluvnická nebo slohová část českého jazyka. To vše může ovlivňovat odpovědi žáků na tyto otázky. Podstatné ovšem je, že učitel na některé žáky nepůsobí ani pozitivně, ani negativně. Zcela určitě tedy učitel nějakým způsobem motivuje, to mohu potvrdit i z vlastní zkušenosti, protože u dvou vyučujících, které vyučují i některé třídy, ve kterých byl prováděn můj výzkum, jsem v rámci praxí prováděla hospitace. Otázkou zůstává, do jaké míry žáci tuto motivaci vnímají a berou ji jako něco, co by je mohlo přimět ke čtení. Proto se našlo tolik žáků, které učitel nemotivuje pozitivně ani negativně.

Důležité je i to, co se děje v hodinách literatury a jak učitel s žáky pracuje. Více než polovina všech žáků uvádí, že jim učitel pravidelně poskytuje ukázky z literárních děl, které podrobují určité interpretaci. Tomu se věnuje tabulka 16.

Tabulka 16 - Četnost četby ukázek z literárních děl v hodinách českého jazyka a literatury

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	85	21	0
SPŠ	47	54	4
celkem	132	75	4

Bohužel téměř tři čtvrtiny žáků tvrdí, že jim učitel neposkytuje informace o dílech současné literatury, čímž se vyvrací výzkumný předpoklad č. 4. Výsledek potvrzuje tabulka 17.

Tabulka 17 - Poskytování informací o titulech současné literatury

škola	ano	ne
gymnázium	25	81
SPŠ	26	79
celkem	51	160

Ale naopak 147 žáků celkem by si přečetlo nějakou knihu jenom na základě toho, co o ní slyšeli ve škole. Z toho soudím, že učitelé s žáky pracují, nabízejí jim možnosti, jak se s daným dílem seznámit blíže, ačkoliv si ho poté třeba žáci nepřečtou, ale možná by své žáky mohli více informovat o nejnovějších titulech (za což považuji knihy vydané po roce 2015). To přirozeně není náplní hodin, ale možná by tak někteří méně motivovaní žáci nabyli dojmu, že literatura není jen povinná četba a učení o autorech, ale něco mnohem více.

Vzhledem k tomu, že zhruba polovinu respondentů tvoří maturanti, zařadila jsem do dotazníku i otázku týkající se čtení knih k maturitě. O něco málo více než polovina uvedla, že čtou knihy k maturitě, jak je uvedeno v tabulce 18.

Tabulka 18 - Čtení knih k maturitě

škola	ano	ne
gymnázium	70	36
SPŠ	41	64
celkem	111	100

Objevovali se však jak studenti druhého ročníku, kteří odpověděli ano, tak studenti čtvrtého ročníku (u nichž bychom očekávali ano), kteří odpověděli ne. Většina z nich byla z průmyslové školy. To může být dáno nutností připravovat se jednak na praktickou zkoušku a jednak na další odborný předmět navíc.

Podobné to bylo i se zpracováváním čtenářského deníku. Ten je na gymnáziu povinný a zpracované knihy se kontrolují, na SPŠ ale nikoli. Proto není překvapením, že téměř všichni gymnazisti si čtenářský deník vedou, naopak téměř všichni studenti průmyslové školy čtenářský deník nezpracovávají. Přehled dat je uveden v tabulce 19.

Tabulka 19 - Zpracovávání čtenářského deníku

škola	ano	ne
gymnázium	87	19
SPŠ	13	92
celkem	100	111

Tato otázka se týká spíše určitého monitorování, protože jestliže učitel alespoň nutí své žáky ke zpracovávání čtenářského deníku, musí žáci vyvinout nějaké úsilí, aby danou knihu zpracovali i navzdory tomu, že ji nečtou. Jestliže ale čtenářský deník není povinný, není divu, že si ho studenti nezpracovávají. Je to bohužel faktor, kterým učitelé nejspíš žáky příliš nenamotivují k četbě, ale minimálně i ty, kteří četbě příliš neholdují, to jednou za čas donutí nějakou tu knihu do ruky vzít.

Školní prostředí je částečně i knihovna, protože většinou v rámci výuky na základní škole probíhají různé programy, ve kterých se děti seznámí s fungováním knihovny v místě jejich bydliště. To záleží na iniciativě vyučujícího, předpokládám ale,

že se to stále děje. Na střední škole programy probíhají mnohem méně. Studenti však častěji knihovnu navštěvují z vlastního zájmu. Proto jsem se zaměřila i na knihovny.

Zkoumala jsem, v jakém roce života si žáci půjčili svoji první knihu. Pokud si na tento rok vzpomněli, u všech žáků to bylo v průměru ve věku 10 let. 159 žáků uvedlo, že v rámci výuky na základní škole chodili do knihovny. Na střední škole šlo ale jen o 29 žáků. Je tedy možné, že jednou k návštěvě knihovny došlo, ale není to nijak pravidelným jevem. U žáků ze čtvrtých ročníků je nepravděpodobné, že by se hodina českého jazyka využila k návštěvě knihovny, raději se žákům učitel věnuje přímo ve škole. Je tedy možné, že někteří tuto otázku vztáhli na momentální ročník a někteří na celkové studium na střední škole. Návštěvu těchto programů na střední škole už nepovažuji za tak důležitou, žáci většinou ví, jaké možnosti knihovna nabízí a jak si v ní mají půjčovat knihy.

Obě školy ale disponují školní knihovnou, kde si žáci mohou půjčovat knihy. Až na jednoho nebo dva respondenty o knihovnách všichni vědí, protože už nějakou dobu na škole studují a jejich učitelé je zajisté informovali, že škola má vlastní knihovnu a na koho se mají obrátit, pokud si chtějí knihy z ní vypůjčit. Až na 14 žáků si v ní žáci ale knihy nepůjčují. Co je ovšem pozitivní, že o dostupnosti školní knihovny vědí.

Škola tedy žákům vytváří prostředí, ve kterém se se čtenářstvím setkávají, ať už čtou či nikoliv. Literatuře je věnována podstatná část všech hodin českého jazyka, a to je vzhledem k typu maturitní zkoušky správné. Kde jinde by se měli žáci naučit díla nebo alespoň ukázky z nich interpretovat a kde jinde by se měli dozvědět základní informace o autorech a uměleckých směrech. Za mnohem důležitější, zejména u žáků SPŠ, však považuji samotnou motivaci učitelem, tedy aby žáci nebrali literaturu jenom jako „biflování jmen a děl“, ale aby se v nich vytvářel pozitivní vztah ke čtení. Tudiž učitel je ten, který na střední škole působí na čtenářství primárně, protože nějaký vztah ke čtenářství už je vytvořen díky prvnímu faktoru rodiny. Nicméně i pokud čte žák jenom proto, že musí, ale čte, je to rozhodně lepší, než pokud nečte vůbec. Proto považuji za důležité kontrolovat vedení čtenářského deníku, v jehož tvorbě navíc mají žáci určitou variabilitu – mohou si sami volit díla ze seznamu, který jim poskytne učitel, mohou si o dané knize něco najít a na základě toho si ji přečíst. Ne aby učitel žákům vyjmenoval přesná díla, která musí přečíst. Stejně tak by učitel měl žáky alespoň občas informovat

o současné literatuře. Většina žáků jako svoji oblíbenou knihu nyní uvedla relativně nový titul, ale pravděpodobně se o něm nedozvěděli ve škole. Navíc díky povinnostem v ostatních předmětech mohou studenti odkládat čtení před jinými aktivitami, protože je logické, že nemají jenom český jazyk a literaturu, ale i jiné předměty. Proto je působení učitele literatury velmi důležité – nezaujme zřejmě všechny, ale může minimálně pohled na čtenářství některých změnit k lepšímu.

5.5.4 Média, televize, informační technologie a internet jako faktor ovlivňující čtenářství

Těmito čtyřmi faktory se v teoretické části zabývám odděleně, pro praktickou část jsem se ale rozhodla je spojit všechny dohromady. Nepochybně totiž souvisí jeden s druhým, především tedy internet se všemi ostatními. Dříve tomu tak nebylo a dalo by se uvažovat o každém z těchto faktorů zvlášť, nyní je však naprosto běžné, že se s médii jako je televize a rádio setkáváme pomocí internetu, resp. sleduje se televize, filmy a seriály a poslouchá se rádio a hudba na internetu pomocí všech možných dostupných informačních technologií (počítač, mobilní telefon, tablet, ad.). Je tedy zřejmé, že jsou tyto faktory provázané a nedá se na ně pohlížet vyloženě samostatně.

V rámci svého výzkumu jsem svoji pozornost zaměřila především na propojení filmů a seriálů s knižními díly a využití dostupných informačních technologií a internetu při práci s knihami.

Až na dva respondenty se všichni setkali s filmovým nebo seriálovým zpracováním nějaké knihy, navzdory tomu, zda knihu četli či nikoliv. To zpracovává tabulka 20.

Tabulka 20 - Setkání s filmovým či seriálovým zpracováním literárního díla

škola	ano	ne
gymnázium	105	1
SPŠ	104	1
celkem	209	2

Ale pouze 82 žáků dostane větší chuť si knihu přečíst, když ví, že k ní existuje filmová či seriálová verze, z nichž 48 navštěvuje gymnázium a 34 průmyslovou školu. To sice není ani polovina všech respondentů, nicméně tento výsledek vnímám pořád pozitivně.

Žáci většinou vědí, pokud má daná kniha k sobě i film. Je totiž mnohem snazší namísto čtení zhlédnout film, obzvláště v případech, kdy se knižní a filmové zpracování příliš neliší. Zaměřila jsem se tedy na četbu knihy poté, co žáci zhlédli film. Je možné, že se s takovou situací nesetkali, vzhledem k tomu, že ale pouze 2 žáci neviděli žádný film nebo seriál s knižní předlohou, připisují tento výsledek, uvedený v tabulce 21, spíše tomu, že se žáci SPŠ k takovému filmu sice dostali, ale knihu si už nepřečetli.

Tabulka 21 - Četba knihy na základě zhlédnutí filmu

škola	ano	ne
gymnázium	58	48
SPŠ	38	67
celkem	96	115

Na vše se lze podívat i z opačné strany, tedy že žáci nejprve četli knihu a až poté viděli film. Zde jsou čísla opět vyrovnána, jak zpracovává následující tabulka 22, ale převažují ti, kteří odpověděli ano.

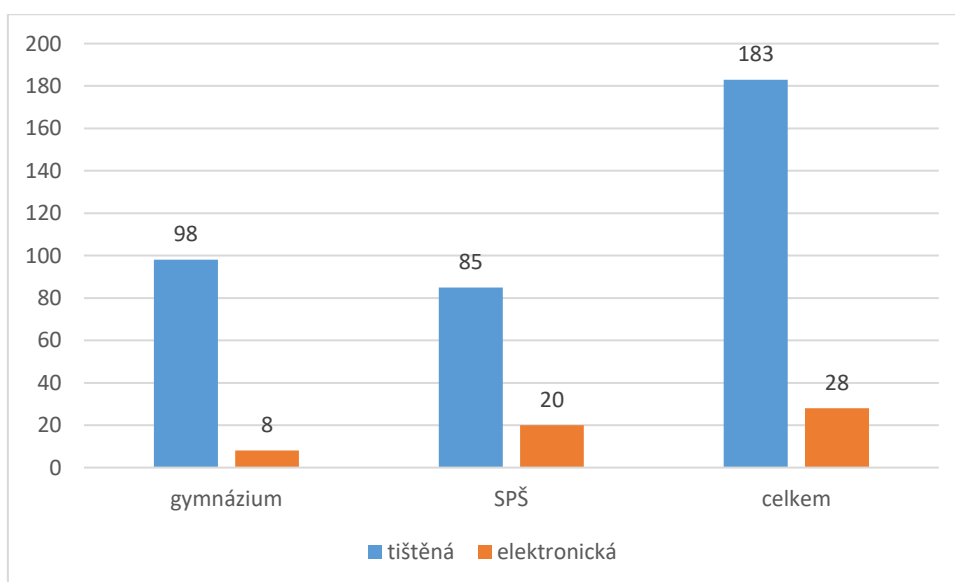
Tabulka 22 - Zhlédnutí filmu na základě četby knihy

škola	ano	ne
gymnázium	75	31
SPŠ	37	68
celkem	112	99

Zde měli žáci také uvést v případě kladné odpovědi příklad filmu/knihy a zda se jim více líbilo knižní nebo filmové zpracování. Objevovaly se tituly příhodné do maturitních seznamů, např. Farma zvířat (George Orwell), Velký Gatsby (F. S. Fitzgerald), Obsluhoval jsem anglického krále (Bohumil Hrabal) či Bylo nás pět (Karel Poláček), ale také tituly ne příliš vhodné k maturitní zkoušce, jako jsou Harry Potter

(J. K. Rowlingová), Hunger Games (Suzanne Collinsová), Letopisy Narnie (C. S. Lewis) nebo Než jsem tě poznala (Jojo Moyesová). Jsou to velmi známé tituly, jejichž filmová zpracování mají celosvětový ohlas, proto naprosto rozumím, proč žáci uváděli tyto tituly. Až na filmové zpracování Velkého Gatsbyho, které se těší velké oblibě díky slavnému Leonardovi DiCapriovi, a seriálové zpracování Bylo nás pět převládly v oblíbenosti knihy nad filmy. Neptala jsem se na důvody, které k tomu vedly, ale dost často bývá film oproti knize o některé zajímavé pasáže ochuzen. Proto studenti stále preferují spíš knihy než jejich filmová zpracování.

Další otázky směřovaly k obecnějším informacím o využití informačních technologií v souvislosti se čtenářstvím. Jen 32 žáků (případně jejich rodiče) má doma k dispozici elektronickou čtečku knih a z nich pouze 17 čtečku využívá. 146 žáků nečte knihy v elektronické podobě, 65 žáků ano. Ti, co čtou knihy elektronicky, preferují nejvíce mobilní telefon a čtečku, poté také počítač a tablet. Stále tedy suverénně vedou tištěné verze knih nad elektronickými verzemi, což dokazuje graf 6. U studentů SPŠ se mnohem četněji objevovala preference elektronické verze, což se dá přičítat zaměření školy – jedná se o technické obory, daní studenti mohou mít k elektronickým verzím knih bližší vztah.

Graf 6 - Preference tištěné nebo elektronické verze knihy

Na okraj jsem se ptala také na poslech audio knih a čtení článků na internetu. Audio knihy poslouchá jen 41 studentů, z nichž 20 žáků jsou gymnazisté a 21 žáků jsou studenti SPŠ.

Čtení článků na internetu může ke čtenářství taky částečně patřit, protože jednak může jít o články ze zpravodajských serverů, o články ze sportu, ale také o články internetových časopisů. Těší mě, že více než tři čtvrtiny žáků tyto články čte, ať už jsou jakéhokoliv druhu. Minimálně se tak zajímají o dění kolem sebe, a ačkoliv nečtou tolik beletrie, čtou alespoň tyto články.

Podstatné je, do jaké míry jsou schopny články, ale také videa nebo sociální sítě (tedy internet) žáky ovlivnit, aby si přečetli knihu. Bohužel více než polovinu žáků internet ke čtení neinspiruje, což dokazují výsledky v tabulce 23.

Tabulka 23 - Inspirace internetem k četbě knihy

škola	ano	ne
gymnázium	53	53
SPŠ	35	70
celkem	88	123

Zbylé žáky internet inspiruje recenzemi knih, ať už v psané formě nebo ve formě videa, reklamami, trailery k filmům, počítačovými hrami na základě knihy, nabídkami divadelních představení, ale také například tím, že slavné osobnosti vydávají knihy o sobě, případně sami knihy recenzují (zde by se dalo hovořit o vlivu youtuberů). S tím vším se studenti setkávají na sociálních sítích, jako jsou Facebook a Instagram.

Studenti ale také internet využívají k hledání informací o knihách, a to jednak kvůli škole a jednak z vlastního zájmu. Kvůli škole tak činí většina studentů, což je pochopitelné. Při zpracovávání referátů nebo knih do čtenářských deníků zcela určitě využívají internet, aby hledali informace o autorovi, o hlavních myšlenkách knihy apod. To potvrzuje tabulka 24.

Tabulka 24 - Využití internetu k hledání informací o knihách (kvůli škole)

škola	ano	ne
gymnázium	106	0
SPŠ	88	17
celkem	194	17

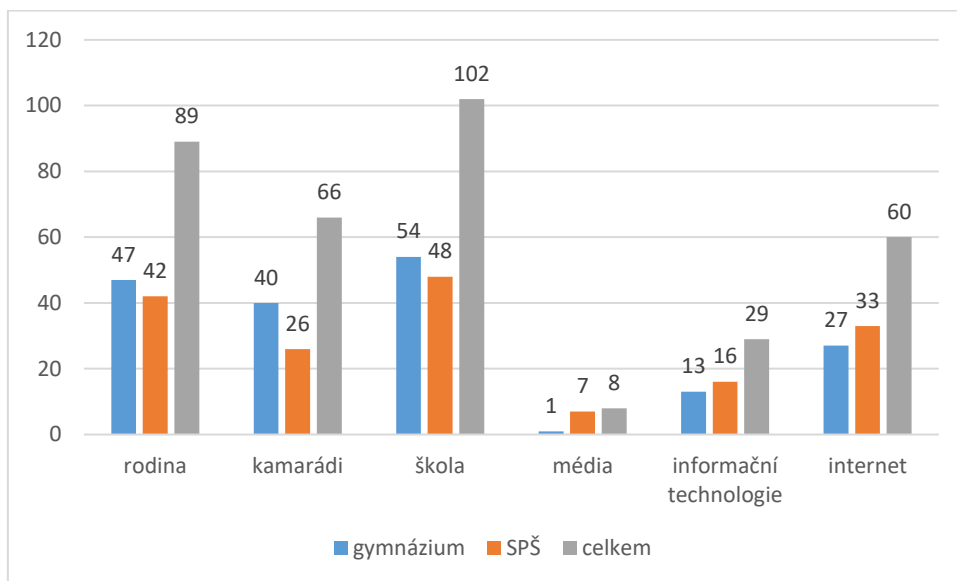
Z vlastního zájmu si však informace o knihách vyhledává už jen 127 žáků, z nichž 76 jsou gymnazisté. Žáci SPŠ to dělají také, ale je jich podstatně méně.

V posledních dvou otázkách mého dotazníku měli sami žáci určit, jaké faktory na ně působí nejvíce v pozitivním smyslu a jaké v negativním smyslu. Jako pozitivní smysl je myšleno, které faktory žáky nejvíce podněcují ke čtení, negativní smysl je poté přesný opak.

Zaměřím-li se na pozitivní vliv, dle žáků je ke čtení nejvíce podněcuje škola a v menší míře rodina. Naopak nejméně vlivnými skupinami jsou média a informační technologie. Z hlediska samotného názoru oslovených žáků je tedy nezbytné, aby škola a učitel českého jazyka a literatury vytvářeli dostatečné podmínky, aby se žák se čtením neustále setkával. Nejvíce tedy žáky „nutí“ číst právě škola. Není možná tak úplně správné, že jsou mnohdy žáci ke čtení nuceni, měli by tak činit především z vlastního zájmu, a to ať se jedná o čtení školou povinné literatury nebo literatury, kterou preferují sami žáci. Ale žáci očekávají, že budou ve škole ke čtení vedeni. Menší, ale podobnou roli hraje také rodina. I doma může vzniknout velmi zajímavá debata o literárním díle, ale úplně postačí, pokud se rodiče o své děti zajímají a zajímají se také o to, zda čtou, co čtou a proč, a to i v případě, že samotní rodiče nečtou.

Média jsou naopak na druhé straně. Je to dle mého názoru logické, protože velmi málo se v televizi setkáváme s prezentací literárních děl, pokud neberu v potaz například občasné rozhovory se známými spisovateli v různých talkshow. Podobně jsou na tom informační technologie – pokud je žáci zrovna nevyužívají k hledání informací o knihách, pravděpodobně pomocí mobilních telefonů a dalších zařízení tráví svůj čas na sociálních sítích, kde si prohlížejí fotky nebo chatují s ostatními. I z hlediska většinové preference tištěných verzí knih tak nejspíš pomocí informačních technologií nečtou knihy.

Svůj význam ale hrají i kamarádi a internet. S kamarády si mohou žáci o knihách povídat podobně jako s rodiči, případně se s těmito kamarády setkávají ve škole, kde se spojují tyto dva faktory dohromady. Už jenom tak hovor o nadcházejícím testu z českého jazyka a literatury nebo společná příprava referátu o knize může žáky podnítit, aby se o čtení více zajímali. Které faktory jsou žáky vnímány jako faktory přinášející pozitivní vliv na čtenářství značí graf 7.

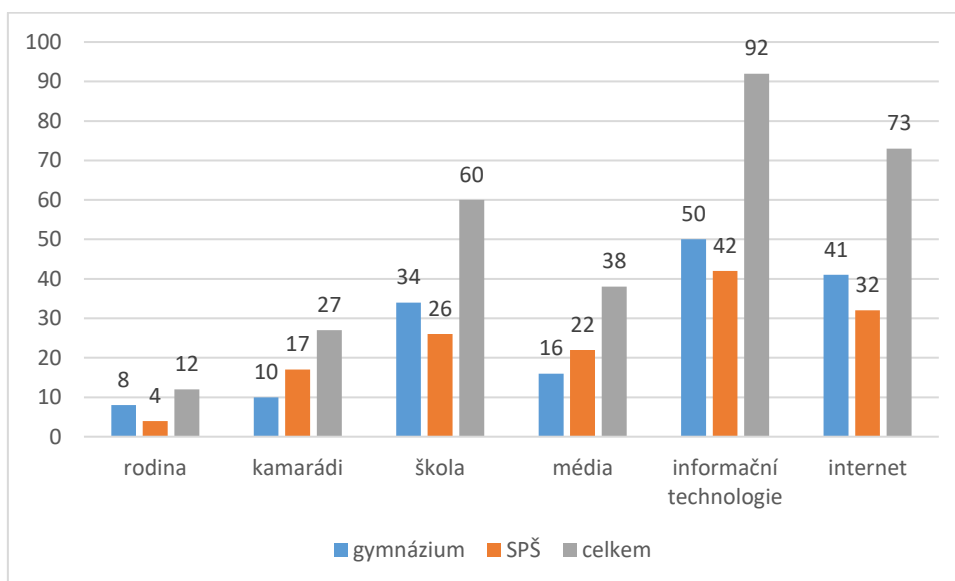

Graf 7 - Pozitivní vliv faktorů dle žáků

Největší negativní vliv zaznamenaly informační technologie a internet. Tyto dva faktory spolu velmi úzce souvisí, o čemž už jsem hovořila. Je tedy logické, že byly žáky uváděny dost často společně. Negativní působení mají zcela určitě ve formě trávení volného času. Žáci preferují namísto čtení knihy surfování na internetu a sociálních sítích, také velmi často sledují videa, filmy a seriály, čímž nemají čas na čtení. Zde se ale jedná o preferenci toho, zda takto svůj volný čas žáci chtějí trávit. Je samozřejmě na nich, jak se svými zájmy naloží a jak se rozhodnou, mají-li si vybrat mezi knihou a internetem. Na druhou stranu mohou knihy brát pouze jako povinnost, kterou jim ukládají ve škole. Nejsou tak ke čtení dostatečně motivováni, proto chápu, že poté svůj volný čas tráví raději na internetu, protože čtení je pro ně úkol do školy, kdežto internet zdroj zábavy. To je ale způsobeno také tím, jak k tomu přistupují jejich učitelé a jakým způsobem argumentují, proč může být čtení zábava.

S tím souvisí i třetí nejvíce negativní faktor, a to je škola. Žáci nemají pouze český jazyk a literaturu, ale i ostatní předměty, ve kterých se po nich vyžadují určité úkoly, píšou se testy a žáci jsou často i ústně zkoušeni. To vyžaduje domácí přípravu, která by jindy mohla být věnována čtení. A je přirozené, že pokud žáky více než literatura baví například zeměpis nebo biologie, budou věnovat těmto předmětům daleko větší úsilí ve svém volném čase. A zde jsme opět u učitele českého jazyka a literatury. Samozřejmě nelze motivovat všechny natolik, aby je tento předmět bavil a okamžitě začali číst, ale zcela určitě se dá s žáky pracovat tak, aby v učiteli cítili oporu, někoho, koho se nemusí bát se zeptat, pokud něčemu nerozumí, ale také někoho, kdo jim nedá vše zadarmo. Už jen správné pokládání otázek při práci s ukázkou z literárního díla může v žácích probudit iniciativu a zájem, který například jindy neprojevují. Pokud je navíc učitel donutí se nad smyslem daného díla zamyslet a nechá je vyslovit jejich názor, aniž by ho ihned popřel, žáci se tak nebudou bát odpovídat a budou se sami pokoušet interpretovat, což je zcela určitě v zájmu učitele.

Nejméně negativními faktory jsou pak rodina a kamarádi. Je jasné, že učitel není ani rodič, ani kamarád, a musí si zachovávat určitou autoritu. V rodině a s kamarády pak žáci rozvíjejí i jiná témata v rámci hovoru a fungují zde jiné vzájemné vztahy, proto tedy tyto faktory působí nejméně negativně. Všechny výsledky negativního působení faktorů dle žáků popisuje graf 8.

Graf 8 - Negativní vliv faktorů dle žáků

Média, televize, informační technologie a internet tvoří nejpodstatnější faktor, výraznější, než jaký tvoří rodina a škola. Protože se žáci nacházejí v adolescentním období, mohou se taky někteří z nich více uzavírat do sebe a být aktivnější právě na internetu. Proto je podstatné, aby tento faktor brali v potaz jak rodiče, tak především učitelé, kteří na čtenářství žáků středních škol působí mnohem více. Učitelé by neměli chápat internet jako žrout času, který žáky zdržuje od povinností a od čtení, ale naopak by na něj měli pohlížet jako na pomocníka a rádce, jenž je schopen usnadnit práci a čas. Je tedy třeba, hovořím-li především k učitelům českého jazyka a literatury, aby sice svým žákům připomínali kouzlo tištěné verze knihy, ale neopomínali vliv filmů, seriálů, recenzí, videí nebo například slavných osobností či youtuberů, protože ti mohou na žáky působit mnohem vlivněji než vyhrožování špatnou známkou v případě, že žáci nepřečtou zadanou knihu.

Na základě sebraných odpovědí potvrzují svůj poslední výzkumný předpoklad č. 5, ve kterém poukazují na to, že kategorie informačních technologií a internetu jsou faktorem nejvlivnějším a nejsilněji působícím.

5.6 Shrnutí

V mé bakalářské práci se v rámci teoretické části věnuji vysvětlení základních pojmů, jako je čtenářství, které má svůj počátek již v předškolním věku, a dále srovnávám pojmy čtenářství a čtenářská gramotnost, protože bývají často zaměňovány. Nejde tedy o zjištění, jak pozorně žáci s texty pracují a jsou schopni je chápat, ale o to, jak často čtou a jaké knihy si k četbě vybírají.

Poukazují také na průběh výuky českého jazyka a literatury na středních školách. To považuji za podstatné především proto, že škola vytváří jeden z faktorů působících na čtenářství. Zde se s odkazy na Rámcový vzdělávací program a Školní vzdělávací programy blíže věnuji dvěma středním školám, kde probíhal výzkum. Zmiňuji především hodinovou dotaci a jakou část hodin tvoří literatura, jakou sloh a mluvnice.

Hovořím dále o adolescenci jakožto vývojovém období, kterým si žáci středních škol procházejí. Jedná se totiž také o jeden z možných faktorů, jež determinují preferenci četby žáků, protože dochází k odlišnému výběru oproti dětství.

Následně se věnuji samotným faktorům, mezi něž jsem zařadila rodinu, školu a školní prostředí, média, televizi, informační technologie a internet. U těchto faktorů popisuji jejich podstatu a význam vzhledem ke čtenářství, tedy jak a kdy mohou působit na jedince.

Praktická část proběhla formou dotazníku zadaných na dvou odlišných středních školách. Obě školy jsem v rámci praxí sama navštívila a hospitovala hodiny dvou pedagožek, které vyučují mimo jiné také ve třídách, kde byl výzkum prováděn. Mám tedy určitou představu o tom, jak jejich hodiny probíhají, jak s žáky pracují a podle toho také pracuji s odpověďmi žáků v dotazníku.

Stanovila jsem celkem pět výzkumných předpokladů, z nichž první, který hovoří o tom, že žáci gymnázia čtou více a častěji než žáci průmyslové školy, byl potvrzen. To byl očekávaný výsledek. Celkově čtou žáci středních škol o něco méně, než jsem původně očekávala, ale i přesto má většina z nich ke čtení pozitivní vztah. Skupinu žáků čtenářů na odborné škole silně rozšiřují děvčata.

Druhý výzkumný předpoklad se týkal toho, že žáci jsou odmala ke čtení vedeni rodinou, tedy že žáci, jejichž rodiče čtou, mají doma knihovnu atp., čtou také. I tento předpoklad se potvrdil, protože více než polovina žáků čtenářů má doma rodiče, kteří čtou pravidelně.

Třetím výzkumným předpokladem byla pozitivní motivace učitelem, jenž má žáky motivovat ke čtení. Ten byl rovněž potvrzen, protože alespoň polovina respondentů vnímá svého učitele jako někoho, kdo je ke čtení pozitivně motivuje, ačkoliv se nedá říct, že učitelé na žáky působí jen pozitivně.

Čtvrtý výzkumný předpoklad, tedy že učitelé žákům představují a doporučují k četbě díla současné literatury, byl vyvrácen. Téměř tři čtvrtiny žáků uvedly, že tomu tak není.

Pátý a zároveň poslední výzkumný předpoklad, který se zaměřoval na dominanci informačních technologií a internetu nad ostatními faktory, se potvrdil. Žáci vědí o propojení knih a filmů, čtou i elektronické verze knih a uvádí, že ke čtení je např. motivují videa a recenze slavných osobností.

5.7 Diskuze

Výzkum v rámci mé bakalářské práce byl prováděn pomocí dotazníku vlastní konstrukce. Po prozkoumání výsledků shledávám, že dotazník mohl být v některých částech rozšířen o doplňující otázky. Kromě pohlaví a velikosti obce, ze které žáci pocházejí, by se dalo také zjišťovat více bližších informací o žácích, například jejich temperament nebo zda se považují za extravertní či introvertní osobnost. Na základě toho by se dalo uvažovat kupříkladu o tom, jestli introverti čtou více než extraverťáci a jestli má tedy osobnost jedince silnější vliv, než vně působící faktory jako jsou například rodina, škola nebo internet.

Otázky týkající se jednotlivých faktorů také mohly být rozšířeny. Šlo by tak o otázky vztažené k tomu, jak často žáci sledují filmy a seriály, kolik tráví času na internetu a zda sami vnímají, že toto je důvod, kvůli kterému nemají čas na čtení.

Bylo také testováno pouze osm různých tříd. Pro komplexnější a rozsáhlejší analýzu by bylo zapotřebí testovat žáky z více různých škol odlišného zaměření a také z různých měst. Informační technologie a internet jsou sice nejvíce negativně působícím faktorem na čtenářství, ale jenom pro mnou oslovené respondenty. Podobně je tomu s rodinou a školou v případě nejvíce pozitivně působících faktorů. Výsledky mého výzkumu tedy nejsou všeobecně platné a nedají se považovat za uplatnitelné pro všechny žáky středních škol.

Závěr

Čtenářství dítěte se začíná utvářet především v rodinném prostředí, protože před nástupem dítěte do školy je vliv rodičů a příbuzných nejvýraznější. Po vstupu do školy, kde se dítě naučí číst, vliv rodiny je lehce slabší a začíná působit faktor školního prostředí. Na prvním stupni základní školy je důležité, aby rodiče děti ke čtení vedli a podporovali je v něm. Již na druhém stupni základní školy a poté i na škole střední jsou už děti samy schopny si knihu vybrat a měly by vědět, kde se mohou ke knihám dostat. Na dnešní studenty středních škol nejvýrazněji působí faktory informační technologie a internet, které působí vedle sebe a které v mnohých ohledech přináší pomoc, ale také zábavu. Ta může zrazovat studenty od čtení a pokud nejsou ve škole (což je po vyjmenovaných faktorech další faktor nejvýrazněji působící) dostatečně motivováni a obeznámeni s tím, proč je čtení důležité, může se čtenářství vytvořené v dětství na střední škole proměnit.

Cílem práce bylo zjistit kvantitu čtenářství, která je posuzována na základě počtu přečtených knih a celkového zájmu žáka o čtení, jednotlivé žánry a knižní tituly, které si k četbě žáci vybírají, ať už se jedná o povinnou četbu nebo četbu z vlastního zájmu, a rozlišit odlišnosti mezi žáky v jednotlivých ročnících a na jednotlivých školách. Z výsledků vyplývá, že téměř polovina všech dotazovaných žáků čte méně než jednou měsíčně, ale za poslední rok přečetli v průměru 8 knih, což je dle mého názoru například na maturanta nízké číslo, ale na studenta druhého ročníku poměrně dobré. Také záleží, jaký podíl z přečtených knih za poslední rok tvoří povinná četba a jaký četba z vlastního zájmu. Žáci tedy nečtou tak často, ale je třeba přihlídnout k jejich celkovému vztahu k četbě – někteří z nich sice přečetli zmíněných 8 knih nebo více, například z důvodu školních povinností, ale označili se za nečtenáře, protože je čtení nebaví. Jiní naopak uvedli, že je čtení baví, ale právě kvůli školním povinnostem na něj nemají čas. To je individuální pro každého jedince.

Většina z žáků si vzpomněla na svoji oblíbenou knihu z dětství a byli schopni také uvést svoji oblíbenou knihu nyní. Zejména chlapci z odborné školy často uváděli knihu, kterou pravděpodobně četli v rámci povinné četby v hodinách literatury, protože příliš nečtou z vlastního zájmu. Ale u nich, i u ostatních respondentů se objevovaly tituly současné literatury, což je potěšující. Značí to, že někteří žáci se o literaturu zajímají i jinak než jako o školní povinnost. Uváděné tituly povinné četby, ať už se čtenářům líbily

či nikoliv, ukazují, že ohledně oblíbenosti těchto děl se situace příliš nemění. Žáci si přirozeně vybírají díla, která jsou kratší a jednodušší na interpretaci.

Odlišnosti mezi jednotlivými školami byly postihnuty v rámci praktické části u jednotlivých odpovědí. Na gymnáziu více četli studenti 4. ročníků, což je způsobeno blízkostí se maturitní zkouškou. Žáci 2. ročníků četli o něco méně. Podobná situace byla zřejmá i u studentů odborné školy, kde ale budoucí maturanti četli daleko méně než budoucí maturanti gymnázia.

Jako budoucí učitelka českého jazyka a literatury doporučuji přihlédnout k náplni oborů na jednotlivých školách. Gymnazisti musí obsáhnout širší spektrum předmětů než studenti odborné školy. Ti naopak musí plnit předměty, které gymnazisti vzhledem k náplni oborů nemají. Je třeba brát v potaz, že ne všechny studenty baví číst a že studenti odborné školy budou jevit větší zájem o odborné předměty. I tak ale lze všechny ke čtení motivovat a ukázat jim, v čem je čtení důležité. Přístup k žákům musí být ale individuálnější. Každého motivuje k četbě něco jiného – někomu stačí poutavě převyprávět děj, jiný potřebuje slyšet, proč je kniha populární a proč by si ji měl přečíst, někdo naopak vnímá jako motivaci hrozbu špatnými známkami nebo blízkostí se maturitou, kde žáci musí zúročit nabyté znalosti. Učitel by měl dát žákům na výběr, připomínat jim všechny možné důvody, proč je dobré číst, aby si každý žák mohl najít ten svůj.

Podstatné je uvědomit si, že na každého čtenáře působí zmiňované faktory, z nichž pro studenty středních škol jsou to informační technologie a internet jako nejvýraznější. Proto je třeba tyto faktory se čtenářstvím propojit, ale také poukázat na to, v čem tkví zásadní rozdíly například mezi knihou a filmem a proč není odkazování se na internet vždy to správné. Zde může dojít k propojení čtenářství a čtenářské gramotnosti – při práci s textem může učitel ukázat zásadní rozdíly oproti práci s obrazem, který žáci vidí ve filmové podobě.

Rozhodně by ale učitel neměl opomíjet různými interpretacemi textu, se kterými sami žáci přichází. To, že se žák snaží o textu přemýšlet a vyvodit z něj podstatu je samo o sobě velmi důležité, stejně jako respekt k vlastnímu názoru žáka. Jistě existují i mylně vyvozené interpretace, tedy ne tak docela je úplně každý názor špatný, ale ten nejhorší názor je ten nevyslovený. Pokud bude mít žák z učitele pocit, že kritizuje každý jeho pokus k interpretaci, rozhodně to nepovede k tomu, že žák ve čtení nalezne zalíbení.

Seznam použité literatury

BARIAKOVÁ, Zuzana. Čítanie/nečítanie stredoškolskej mládeže. In: Kolektiv autorů. *Kniha v 21. století. Percepce textů, výchova čtenáře – ano či ne* [online]. Slezská univerzita v Opavě, 2006 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné z: <http://k21.fpf.slu.cz/wp-content/uploads/2012/01/Sborn%C3%ADk-K21-2006.pdf>

BASL, Josef; BLAŽEK, Radek; JANOTOVÁ, Zuzana; POTUŽNÍKOVÁ, Eva. *Mezinárodní šetření PISA 2018 – Národní zpráva*. 1. vydání. Praha: Česká školní inspekce, 2019. ISBN 978-80-88087-24-3.

BUBENÍČKOVÁ, Petra; ČUŘÍN, Michal; ZACHOVÁ, Alena; VÍŠKA, Václav. *Kontexty čtenářství a čtenářské gramotnosti*. 1. vydání. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-165-5.

Česká školní inspekce. Česká školní inspekce – PISA. *Česká školní inspekce ČR* [online]. [cit. 9. 12. 2019]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA>

Databáze knih s.r.o. Hana – Alena Mornštajnová. *Databáze knih* [online]. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/hana-324332>

Databáze knih s.r.o. Tatér z Osvětimi / Tetovač z Auschwitzu: Tatér z Osvětimi – Heather Morris. *Databáze knih* [online]. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/tater-z-osvetimi-tetovac-z-auschwitzu-tater-z-osvetimi-382011>

FRIENDLAENDEROVÁ, Hana; RICHTER, Vít. České děti a mládež jako čtenáři v roce 2017. Základní údaje o průzkumu. In: *Čtenářství – IPK – informace pro knihovny* [online]. 17. 1. 2018. 16. 7. 2019 [cit. 31. 10. 2019]. Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/ctenarstvi-1/12_Cten.htm#pruzkumy

Gymnázium Žďár nad Sázavou – Školní vzdělávací program zpracovaný podle RVP G – vyšší gymnázium [online]. Žďár nad Sázavou: Gymnázium Žďár nad Sázavou, 2019. [cit. 11. 2. 2020]. Dostupné z: https://www.gymzr.cz/files/files/dokumenty-studium/svp/svp_vg_2019.pdf?v=2

- HOMOLOVÁ, Kateřina. *Dětský a dospívající čtenář*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2013. ISBN 978-80-7248-952-7.
- CHALOUPKA, Otakar. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. 1. vydání. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1995. ISBN 80-85865-40-8.
- CHALOUPKA, Otakar. *Škola a počátky dětského čtenářství*. 1. vydání. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1995. ISBN 80-85865-41-6.
- JONÁK, Zdeněk. *Čtenářství v epoše internetu* [online]. [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/2007-2-285.pdf>
- KLETEČKA, Jaroslav. Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Žďár nad Sázavou. *Učební plán studijního oboru INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE 18-20-M/01 (denní studium)* [online]. Žďár nad Sázavou: Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Žďár nad Sázavou, 2019 [cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.spszr.cz/data/informatika.pdf>
- KLETEČKA, Jaroslav. Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Žďár nad Sázavou. *Učební plán studijního oboru EKONOMIKA A PODNIKÁNÍ 63-41-M/01 (denní studium)* [online]. Žďár nad Sázavou: Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Žďár nad Sázavou, 2019 [cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.spszr.cz/data/ekonomika.pdf>
- KMENTOVÁ, Jitka. Hrstka zkušeností s výchovou ke čtenářství na víceletém gymnáziu. In: Kolektiv autorů. *Čtením ke vzdělání*. 1. vydání. Praha: Svoboda Servis, spol. s.r.o., 2004. ISBN 80-86320-36-7.
- Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-11-3.
- MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.
- MAREŠ, Jiří; PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 7. vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- Město Žďár nad Sázavou. *Základní informace. Žďár nad Sázavou* [online]. [cit. 17. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zdarns.cz/mesto-zdar/zakladni-informace>

TOMAN, Jaroslav. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 1999. ISBN 80-7204-111-8.

TOMAN, Jaroslav. Současný prepubescentní čtenář a jeho proměny. In: Kolektiv autorů. *Čtením ke vzdělání*. 1. vydání. Praha: Svoboda Servis, spol. s.r.o., 2004. ISBN 80-86320-36-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. – Dětství a dospívání*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

Vybavenost českých domácností – pevná telefonní linka & mobilní telefon & počítač. Data v tabulkách. In: Vybavenost českých domácností ICT. *Český statistický úřad* [online]. 10. 11. 2014 [cit. 8. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/vybavenost_ceskych_domacnosti_ict

WILDOVÁ, Radka. Rozvoj čtenářství na počátku školní docházky. In: Kolektiv autorů. *Čtením ke vzdělání*. 1. vydání. Praha: Svoboda Servis, spol. s.r.o., 2004. ISBN 80-86320-36-7.

ZACHOVÁ, Alena. *Čtenářství a čtenářská gramotnost*. 1. vydání. Vlkov: Helena Rezková, 2013. ISBN 978-80-904449-7-3.

Přílohy

Příloha A: Dotazník

Příloha B: Sesbíraná data v průzkumu

DOTAZNÍK K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI „FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ČTENÁŘSTVÍ ŽÁKŮ SŠ“

Dobrý den, jmenuji se Lucie Kopicová a jsem studentkou třetího ročníku Univerzity Hradec Králové, kde studuji český jazyk a literaturu se zaměřením na vzdělávání v kombinaci s chemií. Následující dotazník je vztahován k mé bakalářské práci, kde se věnuji faktorům, které ovlivňují čtenářství žáků středních škol. Jedná se o anonymní dotazník, při jeho vyplňování není třeba uvádět jméno. Jeho vyplňování zabere zhruba deset až patnáct minut. Některé pojmy jsou vysvětleny v poznámkách pod čarou. Výsledky dotazníku budou použity výhradně k praktické části mé bakalářské práce. Prosím o pravdivé a upřímné odpovědi. Děkuji.

- 1) Jsi:
  - muž   žena
- 2) Kterou školu navštěvuješ?
  - Gymnázium   Vyšší odborná škola a střední průmyslová škola
- 3) Ve kterém ročníku jsi?
  - 2.   4.
- 4) Jak velká je obec, ze které pocházíš?
  - do 1000 obyvatel   10 000 – 50 000 obyvatel
  - 1000 – 10 000 obyvatel   nad 50 000 obyvatel
- 5) Jak často čteš beletrii⁹⁵? (Pro vysvětlení pojmu se podívej do poznámek pod čarou).
  - každý den   jednou měsíčně
  - jednou týdně   méně
- 6) Definoval/a by ses jako čtenář⁹⁶ nebo nečtenář⁹⁷? (Pro vysvětlení pojmu se podívej do poznámek pod čarou).
  - čtenář   nečtenář
- 7) Pokud ses označil/a v otázce č. 6 za nečtenáře, uveď, z jakého důvodu nečteš.
  - nebaví mě to
  - nemám na to čas (mám jiné koníčky, např. sport)
  - jiný důvod (uveď jaký):
.....
    - Pokud jsi uvedl/a, že nečteš, protože Tě to nebaví, napiš, jak by Tě mohl někdo motivovat k tomu, abys četl/a (ať už pravidelně nebo nepravidelně, ale aspoň občas):
.....

⁹⁵ Beletrie = umělecká literatura (próza, dramata i lyrika), včetně povinné četby

⁹⁶ Čtenář = čte pravidelně (beletrii), ať už do školy, nebo doma či na dovolené z vlastního zájmu. Nepočítá se čtení úryvků apod., které žádají učitelé v hodinách literatury nebo jazyků.

⁹⁷ Nečtenář = nečte pravidelně (beletrii), čte defacto jenom, když musí, nečte nic z vlastního zájmu.

- Pokud jsi uvedl/a, že nečteš, protože na to nemáš čas, napiš, co Ti brání si alespoň čas od času přečíst knihu:

.....

- 8) Kolik knih jsi přečetl/a za poslední rok? Uveď číslo: .....
- 9) Jaká je Tvá oblíbená kniha z dětství? Uveď název a pokud možno i autora:
.....
- 10) Jaká je Tvá oblíbená kniha nyní? Uveď název a pokud možno i autora:
.....
- 11) Jaký žánr knih se Ti líbí? (např. dobrodružné, detektivky, o lásce, horory, fantasy, aj.): .....
- 12) Jaká kniha z povinné četby⁹⁸ ve škole se Ti líbila nejvíc? Uveď název i autora:
.....
- 13) Jaká kniha z povinné četby⁴ ve škole se Ti naopak líbila nejméně? Uveď název i autora: .....
- 14) Předčítali Ti rodiče, když jsi ještě neuměl/a číst?
  - ano, pravidelně ○ občas ○ ne
- 15) Čtli s tebou Tví rodiče, když jsi byl/a předškolák, popř. v první či druhé třídě?
  - ano, pravidelně ○ občas ○ ne
- 16) Měl/a jsi doma k dispozici knížky, které sis mohl/a prohlížet, příp. číst (ať už sám nebo s rodiči), když jsi byl/a předškolák, popř. v první či druhé třídě?
  - ano ○ ne
- 17) Zajímá rodiče nyní, jestli čteš? (ať už kvůli škole nebo jen tak)
  - ano ○ ne
- 18) Čtou Tví rodiče?
  - ano, pravidelně ○ občas ○ ne
- 19) Čtou Tví prarodiče?
  - ano, pravidelně ○ občas ○ ne
- 20) Čtou Tví sourozenci? (Pokud nemáš sourozence, napiš k této otázce „nemám sourozence“.)
  - ano, pravidelně ○ občas ○ ne
- 21) Máš doma nějaké místo, kde si můžeš v klidu nerušeně číst?
  - ano ○ ne
  - Pokud ano, kde? .....
- 22) Máš doma ve svém pokoji vlastní knihovnu? (Nemyslí se tím společná rodinná knihovna např. v obývacím pokoji, ale jen pouze Tvoje vlastní.)
  - ano ○ ne
- 23) Mají Tví rodiče vlastní knihovnu? (ať už každý svoji vlastní nebo společnou)
  - ano ○ ne
  - Pokud ano, čteš knihy z jejich knihovny?
..... (stačí ano či ne)
- 24) Dostal/a jsi od rodičů či příbuzných někdy jako dárek knihu?
  - ano ○ ne

---

⁹⁸ Povinná četba = knihy zadávané ve škole učitelem, které musíte přečíst a zpracovat do čtenářského deníku (knihy z nějakého seznamu či nabídky, které vám zprostředkovává učitel a požaduje a ověřuje jejich přečtení)

- 25) Přeješ si Ty sám/sama někdy jako dárek knihu? (K narozeninám, k Vánocům, atp.)
 ano   ne
- 26) Chodíš do knihovny půjčovat si knihy?
 ano, pravidelně   občas   ne
- 27) Chodí Tví rodiče do knihovny půjčovat si knihy?
 ano, pravidelně   občas   ne
- 28) Chodí Tví sourozenci do knihovny půjčovat si knihy?
 ano, pravidelně   občas   ne
- 29) Je někdo z Tvých kamarádů vášnivý čtenář⁹⁹? (Pro vysvětlení pojmu se podívej do poznámek pod čarou).
 ano   ne
- 30) Povídáš si někdy s kamarády o knihách?
 ano, pravidelně   občas   ne
- 31) Doporučil/a Ti někdy Tvůj kamarád/ka nějakou knihu?
 ano   ne
- 32) Přečetl/a sis někdy knihu na základě doporučení od kamaráda/kamarádky?
 ano   ne
- 33) Kolik hodin týdně českého jazyka a literatury máte? Uveď číslo:
 .....
 Kolik z toho je věnováno pouze literatuře? .....
- 34) Baví Tě český jazyk a literatura?
 ano   ne
 Pokud ano, baví Tě víc literatura nebo mluvnice?
 .....
 Pokud ne, proč?
 .....
- 35) Jakou známku z českého jazyka a literatury jsi měl v pololetí na vysvědčení?
 .....
- 36) Motivuje¹⁰⁰ Tě v *pozitivním smyslu* Tvůj učitel/ka českého jazyka a literatury k tomu, abys četl/a? (Pro vysvětlení pojmu se podívej do poznámek pod čarou).
 ano   ne   Pokud ano, jak?
 .....
- 37) Motivuje¹⁰¹ Tě v *negativním smyslu* Tvůj učitel/ka českého jazyka a literatury k tomu, abys četl/a? (Pro vysvětlení pojmu se podívej do poznámek pod čarou).
 ano   ne   Pokud ano, jak?
 .....

⁹⁹ Člověk, který čte často, pravidelně a velmi rád.

¹⁰⁰ např. doporučuje vám knihy, poskytuje vám zajímavé informace navíc, např. o autorovi, o knize, které by Ti daly chuť si knihu přečíst, resp. to, co Ti sdělí, tě motivuje ke čtení

¹⁰¹ např. pouze tě nutí číst knihy z povinné četby, ale neříká vám nic zajímavého, resp. to, co Ti sdělí, tě demotivuje a odrazuje od čtení

- 38) Čtete v hodinách českého jazyka a literatury ukázky z literárních děl? (V učebnici, v čítance, příp. vám je učitel/ka zprostředkovává sám/sama – např. tiskne je na samostatné papíry apod.)
- ano, pravidelně občas ne
- 39) Poskytuje vám učitel/ka českého jazyka a literatury v hodinách informace o nejnovějších titulech, příp. o dílech současné literatury?
- ano ne
- 40) Přečetl/a by sis nějakou knihu jen na základě toho, co jsi o ní slyšel/a ve škole? (ať už se jedná o povinnou četbu¹⁰² nebo ne)
- ano ne
- 41) Čteš knihy k maturitě?
- ano ne
- 42) Zpracováváš si do hodin českého jazyka čtenářský deník?
- ano ne
- Pokud ano, jak?
- poctivě – knihu přečtu vždy a zpracuji ji sám/sama
- vesměs poctivě – někdy knihu dočtu, někdy ne, ale snažím se ji dočíst a zpracovat poctivě
- spíš nepoctivě – knihu čtu zřídkakdy, ale někdy ano, ale zpracuji ji tak, že ji opíšu
- nepoctivě – knihu nečtu nikdy a zpracuji ji tak, že to od někoho/odněkud opíšu
- 43) Kolik Ti bylo let, když sis půjčil/a svoji první knihu? (knihu, kterou jsi chtěl/a číst z vlastní vůle): .....
- 44) Chodil/a jsi v rámci školní výuky na základní škole do knihovny? (Na různé přednášky, programy, atp.)
- ano ne
- 45) Chodíte nyní v rámci školní výuky do knihovny?
- ano ne
- 46) Máte ve škole školní knihovnu?
- ano ne
- Pokud ano, můžete si v ní půjčovat knihy?
.....
- A pokud ano, půjčuješ si v ní knihy?
.....
- 47) Viděl/a jsi někdy nějaký film nebo seriál, ke kterému je podklad kniha? (ať už jsi knihu četl/a nebo ne)
- ano ne
- 48) Když víš, že k nějaké knize existuje filmové zpracování, máš větší chuť si knihu přečíst?
- ano ne

---

¹⁰² Povinná četba = knihy zadávané ve škole učitelem, které musíte přečíst a zpracovat do čtenářského deníku (knihy z nějakého seznamu či nabídky, které vám zprostředkovává učitel a požaduje a ověřuje jejich přečtení)

- 49) Četl/a jsi někdy knihu na základě shlédnutí filmu?
 ano ne   ▪ Pokud ano, uveď příklad:
.....
- 50) A obráceně – četl/a jsi někdy knihu a poté jsi viděl/a film?
 ano ne
▪ Pokud ano, uveď příklad a také, jak to na Tebe působilo? Byla kniha lepší než film nebo naopak?
.....
- 51) Máš doma elektronickou čtečku knih? (popř. Tví rodiče)
 ano ne   ▪ Pokud ano, používáš ji? (ano/ne): .....
- 52) Čteš knihy v elektronické podobě? (Ať už v online verzi, ve stažené verzi nebo na elektronické čtečce.)
 ano ne
- 53) Posloucháš audio knihy?
 ano ne
- 54) Čteš nějaké články (Novinky.cz, Sport.cz, atd.) na internetu?
 ano ne
- 55) Preferuješ:
 čtení knihy, která je v tištěné verzi (máš ji v ruce)
 čtení knihy v elektronické verzi
- 56) Pokud čteš knihy i na elektronických zařízeních (počítač, čtečka, tablet, telefon, aj.), které z těchto zařízení preferuješ? Pokud nečteš na elektronických zařízeních, nemusíš odpovídat. ....
- 57) Inspiroval tě někdy internet (našel jsi nějaký článek, video, viděl jsi nějaký film či seriál, atd.), aby sis přečetl/a knihu?
 ano ne   Pokud ano, uveď jak a čím:
.....
- 58) Používáš internet k vyhledávání informací o knihách kvůli škole? (např. při zpracovávání referátu, čtenářského deníku, aj.)
 ano ne
- 59) Používáš internet k vyhledávání informací o knihách kvůli vlastnímu zájmu? (např. nějaká kniha tě zaujala, chceš si ji koupit, podívat se na recenze, aj.)
 ano ne
- 60) Vyber jeden, maximálně dva z faktorů, který má podle Tebe samotného na Tebe největší vliv v *pozitivním* smyslu (díky němuž *čteš*):
 rodina, popř. sourozenci, prarodiče   média, rádio
 kamarádi   informační technologie (mobil, počítač, tablet)
 škola   internet
- 61) Vyber jeden, maximálně dva z faktorů, který má podle Tebe samotného na Tebe největší vliv v *negativním* smyslu (díky němuž *nečteš*):
 rodina, popř. sourozenci, prarodiče   média, rádio
 kamarádi   informační technologie (mobil, počítač, tablet)
 škola   internet

Příloha B: Sesbíraná data v průzkumu

Otázka č. 1: Jsi muž nebo žena?

pohlaví	gymnázium	SPŠ	celkem
ženy	76	39	115
muži	30	66	96
celkem	106	105	211

Otázka č. 2: Kterou školu navštěvuješ?

gymnázium	106
SPŠ	105
celkem	211

Otázka č. 3: Ve kterém ročníku jsi?

druhý	105
čtvrtý	106

Otázka č. 4: Jak velká je obec, ze které pocházíš?

škola	do 1000	1000 - 10 000	10 000 - 50 000	nad 50 000
gymnázium	38	20	48	0
SPŠ	54	22	27	2
celkem	92	42	75	2

Otázka č. 5: Jak často čteš beletrii?

škola	každý den	jednou týdně	jednou měsíčně	méně
gymnázium	12	42	24	28
SPŠ	4	7	23	71
celkem	16	49	47	99

Otázka č. 6: Definoval/a by ses jako čtenář nebo nečtenář?

škola	čtenář	nečtenář
gymnázium	57	49
SPŠ	28	77
celkem	85	126

Otázka č. 7: Pokud ses označil/a v otázce č. 6 za nečtenáře, uveď, z jakého důvodu nečteš.

škola	nebaví mě to	nemám na to čas	jiný
gymnázium	21	25	3
SPŠ	41	26	10
celkem	62	51	13

V případě jiných důvodů žáci uváděli: jiné zájmy, závislost na internetu, nechce se mi.

Podotázka č. 7a: Pokud jsi uvedl/a, že nečteš, protože Tě to nebaví, napiš, jak by Tě mohl někdo motivovat k tomu, abys četl/a (ať už pravidelně nebo nepravidelně, ale aspoň občas): najít knihu se zajímavým tématem, doporučit knihu a mluvit o ní tak, aby zaujala, maturita, zajímavý článek, méně povinností, porovnání film/kniha

Podotázka č. 7b: Pokud jsi uvedl/a, že nečteš, protože na to nemáš čas, napiš, co Ti brání si alespoň čas od času přečíst knihu: škola, hodně učení, sport, jiné koníčky, brigáda, studium mimoškolních aktivit (letectví), práce na maturitním projektu, lenost, maturita, sociální sítě, hra na hudební nástroj, domácí práce

Otázka č. 8: Kolik knih jsi přečetl/a za poslední rok? Uveď číslo.

počet knih	0 - 5	6 - 10	11 - 15	16 – 20	21 - 30	31 - 40
gymnázium	38	27	9	16	11	5
SPŠ	83	13	5	3	0	1
celkem	121	40	14	19	11	6

Průměrné hodnoty:

škola	2. ročník	4. ročník	celkem
gymnázium	6,68	14,62	11,58
SPŠ	2,98	4,88	3,9
celkem	4,83	9,75	7,78

Otázka č. 9: Jaká je Tvá oblíbená kniha z dětství? Uveď název a pokud možno i autora.

Žáci uváděli různorodé tituly, žánrově se jednalo o knihy s dětským hrdinou, dobrodružné, fantasy a pohádky. Např. Deník malého poseroutky (Jeff Kinney), Honzíkova cesta (Bohumil Říha), Děti z Bullerbynu (Astrid Lindgrenová), Klub záhad (Thomas Brezina), Harry Potter (J. K. Rowlingová), Letopisy Narnie (C. S. Lewis).

Otázka č. 10: Jaká je Tvá oblíbená kniha nyní? Uveď název a pokud možno i autora.

Žáci uváděli různorodé tituly, odpovědi se lišily u dívek a u chlapců. Dívky uváděly tituly o lásce, např. Než jsem tě poznala (Jojo Moyesová), Hvězdy nám nepřály, Hledání Aljašky nebo Papírová města (vše od Johna Greena), Poslední aristokratka (Evžen Boček). Chlapci naopak

preferovali žánry fantasy a detektivky, např. Zaklínač (Andrzej Sapkowski), Eragon (Christopher Paolini), Sněhulák (Jo Nesbø). Uváděli i novější tituly s válečnou tematikou, např. Tatár z Osvětimi (Heather Morrisová), Hana (Alena Mornštajnová).

Otázka č. 11: Jaký žánr knih se Ti líbí?

gymnázium: fantasy – 29x, o lásce – 25x, dobrodružné – 23x, detektivky – 22x, horory – 9x, sci-fi – 8x, naučné/odborné – 4x, válečné – 4x, historické – 3x, romány – 3x, psychologické – 3x, komedie – 3x, reálné příběhy – 2x, poezie – 1x, pohádky – 1x, cestopisy – 1x

SPŠ: fantasy – 39x, dobrodružné – 23x, o lásce – 17x, detektivky – 15x, horory – 8x, romány – 7x, sci-fi – 5x, naučné/odborné – 3x, komedie – 3x, reálné příběhy – 2x, válečné – 2x, historické – 2x, sport – 2x, dokumentární – 2x, pohádky – 1x, autobiografie – 1x

celkem: fantasy – 68x, dobrodružné – 46x, o lásce – 42x, detektivky – 37x, horory – 17x, sci-fi – 13x, romány – 10x, naučné/odborné – 7x, válečné – 6x, komedie – 6x, historické – 5x, reálné příběhy – 5x, psychologické – 3x, pohádky – 2x, dokumentární – 2x, poezie – 1x, cestopisy – 1x, autobiografie – 1x

Otázka č. 12: Jaká kniha z povinné četby ve škole se Ti líbila nejvíc? Uveď název i autora.

Žáci uváděli různé tituly, největší četnost zaznamenali Romeo a Julie (William Shakespeare), Paní Bovaryová (Gustave Flaubert), Farma zvířat (George Orwell).

Otázka č. 13: Jaká kniha z povinné četby ve škole se Ti naopak líbila nejméně? Uveď název i autora.

Žáci uváděli různé tituly, největší četnost zaznamenali Anna Karenina (L. N. Tolstoj), Faust (J. W. Goethe), Máj (K. H. Mácha), Babička (Božena Němcová).

Otázka č. 14: Předčítali Ti rodiče, když jsi ještě neuměl/a číst?

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	81	22	3
SPŠ	52	38	15
celkem	133	60	18

Otázka č. 15: Četli s Tebou Tví rodiče, když jsi byl/a předškolák, popř. v první či druhé třídě?

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	68	28	10
SPŠ	53	42	10
celkem	121	70	20

Otázka č. 16: Měl/a jsi doma k dispozici knížky, které sis mohl/a prohlížet, příp. číst (ať už sám nebo s rodiči), když jsi byl/a předškolák, popř. v první či druhé třídě?

škola	ano	ne
gymnázium	106	0
SPŠ	105	0
celkem	211	0

Otázka č. 17: Zajímá rodiče nyní, jestli čteš? (ať už kvůli škole nebo jen tak)

škola	ano	ne
gymnázium	46	60
SPŠ	43	62
celkem	89	122

Otázka č. 18: Čtou Tví rodiče?

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	48	47	11
SPŠ	40	53	12
celkem	88	100	23

Otázka č. 19: Čtou Tví prarodiče?

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	46	45	15
SPŠ	42	49	13
celkem	88	94	28

Jeden žák nemá prarodiče.

Otázka č. 20: Čtou Tví sourozenci?

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	29	47	26
SPŠ	18	58	25
celkem	47	105	51

Osm žáků nemá sourozence.

Otázka č. 21: Máš doma nějaké místo, kde si můžeš v klidu nerušeně číst?

škola	ano	ne
gymnázium	96	10
SPŠ	88	17
celkem	184	27

Podotázka č. 21: Pokud ano, kde?: můj pokoj, zahrada, obývací pokoj

Otázka č. 22: Máš doma ve svém pokoji vlastní knihovnu?

škola	ano	ne
gymnázium	82	24
SPŠ	56	49
celkem	138	73

Otázka č. 23: Mají Tví rodiče vlastní knihovnu? (ať už každý svoji vlastní nebo společnou)

škola	ano	ne
gymnázium	79	27
SPŠ	71	34
celkem	150	61

Podotázka č. 23: Pokud ano, čteš knihy z jejich knihovny?:

gymnázium: ano – 48x, ne – 31x

SPŠ: ano – 18x, ne – 51x

celkem: ano – 66x, ne – 84x

Otázka č. 24: Dostal/a jsi od rodičů či příbuzných někdy jako dárek knihu?

škola	ano	ne
gymnázium	104	2
SPŠ	95	10
celkem	199	12

Otázka č. 25: Přeješ si Ty sám/sama někdy jako dárek knihu? (K narozeninám, k Vánocům, atp.)

škola	ano	ne
gymnázium	78	28
SPŠ	50	55
celkem	128	83

Otázka č. 26: Chodíš do knihovny půjčovat si knihy?

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	32	49	25
SPŠ	6	28	71
celkem	38	77	96

Otázka č. 27: Chodí Tví rodiče do knihovny půjčovat si knihy?

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	12	27	67
SPŠ	8	37	60
celkem	20	64	127

Otázka č. 28: Chodí Tví sourozenci do knihovny půjčovat si knihy?

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	12	40	50
SPŠ	8	37	56
celkem	20	77	106

Osm žáků nemá sourozence.

Otázka č. 29: Je někdo z Tvých kamarádů vášnivý čtenář?

škola	ano	ne
gymnázium	88	18
SPŠ	61	44
celkem	149	62

Otázka č. 30: Povídáš si někdy s kamarády o knihách?

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	13	72	21
SPŠ	2	42	61
celkem	15	114	82

Otázka č. 31: Doporučil/a Ti někdy Tvůj kamarád/ka nějakou knihu?

škola	ano	ne
gymnázium	94	12
SPŠ	69	36
celkem	163	48

Otázka č. 32: Přečetl/a sis někdy knihu na základě doporučení od kamaráda/kamarádky?

škola	ano	ne
gymnázium	81	25
SPŠ	43	62
celkem	124	87

Otázka č. 33: Kolik hodin týdně českého jazyka a literatury máte? Uveď číslo.

Žáci gymnázia mají 4 hodiny týdně, žáci SPŠ druhých ročníků mají 2 hodiny týdně a žáci SPŠ čtvrtých ročníků mají 3 hodiny týdně.

Podotázka č. 33: Kolik z toho je věnováno pouze literatuře?: Žáci druhých ročníků gymnázia mají 2 hodiny literatury týdně, čtvrté ročníky poté 3 hodiny týdně. Druhé ročníky SPŠ disponují 1 hodinou a čtvrté ročníky 2 hodinami týdně.

Otázka č. 34: Baví Tě český jazyk a literatura?

škola	ano	ne
gymnázium	74	32
SPŠ	74	31
celkem	148	63

Podotázka č. 34a: Pokud ano, baví Tě víc literatura nebo mluvnice?:

gymnázium: literatura – 66x, mluvnice – 7x

SPŠ: literatura – 57x, mluvnice – 17x

celkem: literatura – 123x, mluvnice – 24x

Podotázka č. 34b: Pokud ne, proč?: nebaví mě to, je to nezajímavé a zbytečné, nemám ráda češtinu už od dětství, nedokážu rozluštit věci skryté v básních, zbytečně rozebírat stará díla, zdoluhavé, těžké pochopit myšlenky autorů, mám raději přírodovědné obory

Otázka č. 35: Jakou známku z českého jazyka a literatury jsi měl v pololetí na vysvědčení?

škola	ročník	výborně	chvalitebně	dobře	dostatečně	nedostatečně
gymnázium	2. roč.	18	26	7	0	0
	4. roč.	13	34	8	0	0
G celkem		31	60	15	0	0
SPŠ	2. roč.	6	23	20	5	0
	4. roč.	8	25	16	2	0
SPŠ celkem		14	48	36	7	0
celkem		45	108	51	7	0

Otázka č. 36: Motivuje Tě v pozitivním smyslu Tvůj učitel/ka českého jazyka a literatury k tomu, abys četl/a?

škola	ano	ne
gymnázium	57	49
SPŠ	47	58
celkem	104	107

Podotázka č. 36: Pokud ano, jak?: písemky, opakování, upozornění na náročnost, kniha není jen papír a inkoust, maturita, prezentace, zajímavé informace o knize i autorovi, vlastní názor na knihu, čtení úryvků, nenutí nás do čtení knih (výběr nechává na nás), nástin děje, tipy na knihy, umí o knihách a ději poutavě mluvit, ukázky z filmů

Otázka č. 37: Motivuje Tě v negativním smyslu Tvůj učitel/ka českého jazyka a literatury k tomu, abys četl/a?

škola	ano	ne
gymnázium	7	99
SPŠ	7	98
celkem	14	197

Podotázka č. 37: Pokud ano, jak?: tvrdí, že bez četby to nejde, povinná četba, špatné známkování v případě neznalosti, o knihách se moc nebavíme, musíme dělat čtenářský deník

Otázka č. 38: Čtete v hodinách českého jazyka a literatury ukázky z literárních děl? (V učebnici, v čítance, příp. vám je učitel/ka zprostředkovává sám/sama – např. tiskne je na samostatné papíry apod.)

škola	ano, pravidelně	občas	ne
gymnázium	85	21	0
SPŠ	47	54	4
celkem	132	75	4

Otázka č. 39: Poskytuje vám učitel/ka českého jazyka a literatury v hodinách informace o nejnovějších titulech, příp. o dílech současné literatury?

škola	ano	ne
gymnázium	25	81
SPŠ	26	79
celkem	51	160

Otázka č. 40: Přečetl/a by sis nějakou knihu jen na základě toho, co jsi o ní slyšel/a ve škole? (ať už se jedná o povinnou četbu nebo ne)

škola	ano	ne
gymnázium	88	18
SPŠ	59	46
celkem	147	64

Otázka č. 41: Čteš knihy k maturitě?

škola	ano	ne
gymnázium	70	36
SPŠ	41	64
celkem	111	100

Otázka č. 42: Zpracováváš si do hodin českého jazyka čtenářský deník?

škola	ano	ne
gymnázium	87	19
SPŠ	13	92
celkem	100	111

Podotázka č. 42: Pokud ano, jak?:

gymnázium: poctivě – 8x, vesměs poctivě – 47x, spíš nepoctivě – 30x, nepoctivě – 2x

SPŠ: poctivě – 1x, vesměs poctivě – 10x, spíš nepoctivě – 2x, nepoctivě – 0x

celkem: poctivě – 9x, vesměs poctivě – 57x, spíš nepoctivě – 32x, nepoctivě – 2x

Otázka č. 43: Kolik Ti bylo let, když sis půjčil/a svoji první knihu? (knihu, kterou jsi chtěl/a číst z vlastní vůle)

věk	5 - 7	8 - 10	11 - 13	14 – 16	17 - 19
gymnázium	22	44	23	6	0
SPŠ	9	43	18	4	2
celkem	31	87	41	10	2

Průměrné hodnoty:

škola	2. ročník	4. ročník	celkem
gymnázium	9,1	9,7	9,42
SPŠ	10,37	9,77	10,09
celkem	9,74	9,74	9,75

Otázka č. 44: Chodil/a jsi v rámci školní výuky na základní škole do knihovny? (Na různé přednášky, programy, atp.)

škola	ano	ne
gymnázium	84	22
SPŠ	75	30
celkem	159	52

Otázka č. 45: Chodíte nyní v rámci školní výuky do knihovny?

škola	ano	ne
gymnázium	15	91
SPŠ	14	91
celkem	29	182

Otázka č. 46: Máte ve škole školní knihovnu?

Obě školy disponují školní knihovnou a žáci si v ní mohou půjčovat knihy.

Podotázka č. 46: A pokud ano, půjčuješ si v ní knihy?:

škola	ano	ne
gymnázium	6	73
SPŠ	8	71
celkem	14	144

Pozn. zde součet neodpovídá všem dotazovaným, protože někteří žáci o přítomnosti školní knihovny nevědí.

Otázka č. 47: Viděl/a jsi někdy nějaký film nebo seriál, ke kterému je podklad kniha? (ať už jsi knihu četl/a nebo ne)

škola	ano	ne
gymnázium	105	1
SPŠ	104	1
celkem	209	2

Otázka č. 48: Když víš, že k nějaké knize existuje filmové zpracování, máš větší chuť si knihu přečíst?

škola	ano	ne
gymnázium	48	58
SPŠ	34	71
celkem	82	129

Otázka č. 49: Četl/a jsi někdy knihu na základě zhlédnutí filmu?

škola	ano	ne
gymnázium	58	48
SPŠ	38	67
celkem	96	115

Podotázka č. 49: Pokud ano, uveď příklad: Harry Potter, Hunger Games, Zaklínač, Letopisy Narnie, Velký Gatsby, Stmívání.

Otázka č. 50: A obráceně – četl/a jsi někdy knihu a poté jsi viděl/a film?

škola	ano	ne
gymnázium	75	31
SPŠ	37	68
celkem	112	99

Podotázka č. 50: Pokud ano, uveď příklad a také, jak to na Tebe působilo? Byla kniha lepší než film nebo naopak?: Objevovaly se tituly příhodné do maturitních seznamů, např. Farma zvířat (George Orwell), Velký Gatsby (F. S. Fitzgerald), Obsluhoval jsem anglického krále (Bohumil Hrabal), Bylo nás pět (Karel Poláček), ale také tituly ne příliš vhodné k maturitní zkoušce, jako jsou Harry Potter (J. K. Rowlingová), Hunger Games (Suzanne Collinsová), Letopisy Narnie (C. S. Lewis), Než jsem tě poznala (Jojo Moyesová). Až na filmové zpracování Velkého Gatsbyho a seriálové zpracování Bylo nás pět převládly v oblíbenosti knihy nad filmy.

Otázka č. 51: Máš doma elektronickou čtečku knih? (popř. Tví rodiče)

škola	ano	ne
gymnázium	24	82
SPŠ	8	97
celkem	32	179

Podotázka č. 51: Pokud ano, používáš ji?:

gymnázium: ano – 15x, ne – 9x

SPŠ: ano – 2x, ne – 6x

celkem: ano – 17x, ne – 15x

Otázka č. 52: Čteš knihy v elektronické podobě? (Ať už v online verzi, ve stažené verzi nebo na elektronické čtečce.)

škola	ano	ne
gymnázium	46	60
SPŠ	19	86
celkem	65	146

Otázka č. 53: Posloucháš audio knihy?

škola	ano	ne
gymnázium	20	86
SPŠ	21	84
celkem	41	170

Otázka č. 54: Čteš nějaké články (Novinky.cz, Sport.cz, atd.) na internetu?

škola	ano	ne
gymnázium	83	23
SPŠ	81	24
celkem	164	47

Otázka č. 55: Preferuješ čtení knihy, která je v tištěné verzi (máš ji v ruce) nebo čtení knihy v elektronické verzi?

škola	tištěná	elektronická
gymnázium	98	8
SPŠ	85	20
celkem	183	28

Otázka č. 56: Pokud čteš knihy i na elektronických zařízeních (počítač, čtečka, tablet, telefon, aj.), které z těchto zařízení preferuješ?

gymnázium: telefon – 25x, čtečka – 15x, počítač – 6x, tablet – 4x

SPŠ: telefon – 14x, čtečka – 4x, počítač – 2x, tablet – 1x

celkem: telefon – 39x, čtečka – 19x, počítač – 8x, tablet – 5x

Otázka č. 57: Inspiroval tě někdy internet (našel jsi nějaký článek, video, viděl jsi nějaký film či seriál atd.), aby sis přečetl/a knihu?

škola	ano	ne
gymnázium	53	53
SPŠ	35	70
celkem	88	123

Podotázka č. 57: Pokud ano, uveď jak a čím: recenze, slavná osobnost vydala knihu o sobě, články, ohlasy na sociálních sítích, nabídka knih z knihkupectví, video recenze, Instagram, film/seriál, reklamy, doporučení nějakého influencera, trailer k filmu, Facebook, recenze slavné osobnosti na knihu, rozhovor s autorem, počítačová hra

Otázka č. 58: Používáš internet k vyhledávání informací o knihách kvůli škole? (např. při zpracovávání referátu, čtenářského deníku, aj.)

škola	ano	ne
gymnázium	106	0
SPŠ	88	17
celkem	194	17

Otázka č. 59: Používáš internet k vyhledávání informací o knihách kvůli vlastnímu zájmu? (např. nějaká kniha tě zaujala, chceš si ji koupit, podívat se na recenze, aj.)

škola	ano	ne
gymnázium	76	30
SPŠ	51	54
celkem	127	84

Otázka č. 60: Vyber jeden, maximálně dva z faktorů, který má podle Tebe samotného na Tebe největší vliv v pozitivním smyslu (díky němuž čteš):

škola (instituce)	rodina	kamarádi	škola (faktor)	média	informační technologie	internet
gymnázium	47	40	54	1	13	27
SPŠ	42	26	48	7	16	33
celkem	89	66	102	8	29	60

Otázka č. 61: Vyber jeden, maximálně dva z faktorů, který má podle Tebe samotného na Tebe největší vliv v negativním smyslu (díky němuž nečteš):

škola (instituce)	rodina	kamarádi	škola (faktor)	média	informační technologie	internet
gymnázium	8	10	34	16	50	41
SPŠ	4	17	26	22	42	32
celkem	12	27	60	38	92	73